

KUNNSKAPSDEPARTEMENTET

Strategi 2011–2014

Nasjonal rekrutteringsstrategi for samisk høyere utdanning

Innhold

Kapittel 1. Innledning	7
1.1 Oppdrag og mandat for arbeidsgruppa	7
1.2 Mandatforståelse	7
1.3 Oppnevning og sammensetning av arbeidsgruppa	8
1.4 Arbeidsgruppas arbeid	9
1.5 Behov for rekruttering til samisk høyere utdanning	10
Kapittel 2. Lover og bestemmelser som styrker bruken av samiske språk	12
2.1 Lover og bestemmelser	12
2.2 Ulike reformer som har betydning for utdanning	13
Kapittel 3. Rekruttering til samisk høyere utdanning	15
3.1 Definisjon av samisk høyere utdanning	15
3.1.1 Rekrutteringsstrategi	15
3.2 utfordringer for samiske språk	15
3.3 Behov for samisk språkkompetanse	16
3.4 Kunnskap om målgruppa	17
3.5 Satsingsområder i rekrutteringen – status og tilgjengelighet	18
3.6 Aktuelle målgrupper	19
3.7 Kompetanseheving	20
Kapittel 4. Tiltak	21
4.1 Organisering av studier	22
4.2 Synliggjøringstiltak	24
4.3 Informasjonstiltak	24

4.4	Økonomiske konsekvenser.....	25
Kap 5. Oppsummering.....		26
Litteratur.....		27
Vedlegg 1. Prosjekter og strategier som er i gang.....		29
1.1	Prosjekter	29
1.1	GNIST og Gollevirgi/Drømmejobben.....	29
1.2	Samiske veivisere	29
1.3	Samarbeid og koordinering mellom utdanningsinstitusjoner som tilbyr samisk utdanning.....	30
1.4	Samarbeid mellom Árran lulesamiske senter og Universitetet i Nordland.....	31
2	Rekrutteringsplan for Samisk høgskole	31
3	Samisk strategiplan for Universitetet i Tromsø	32
4	Strategier for fylkeskommunene.....	32
5	Strategi for Sametinget	33
6	Strategi for Samisk kirkeråd	34
Vedlegg 2. Gjeldende virkemidler for rekruttering til høyere samisk utdanning.....		35
1	Innledning.....	35
2	Statlige stimuleringsordninger	35
2.1	Studiehjemler	35
2.2	Opptakskvoter	35
2.3	Sametingets ordninger	37
3	Nordland fylkeskommune	37
4	Institusjonelle ordninger	38
4.1	Seminarii Laponici Fond	38
4.2	Universitetet i Tromsø.....	38
Vedlegg 3. Statistikk over hvor mange som får samisk opplæring		39

Barnehage	39
Grunnskolen	39
Videregående opplæring	39
Vedlegg 4. Aktuelle målgrupper	44
Grupper med samisktalende	44
Grupper med ikke-samisktalende	47
Tilbud ved institusjoner for høyere samisk utdanning og forskning	49
1 Gjeldende organisering av institusjonelle ansvarsforhold	49
2 Samisk høyskole.....	52
2.1 Generelt	52
2.2 Studier	54
2.3 Internasjonalt samarbeid	55
2.3 Antall kandidater	56
3 Samisk utdanning og forskning ved Universitetet i Tromsø	57
3.1 Generelt	57
3.2 Lærerutdanning.....	58
3.3 Samisk språk.....	58
3.3.1 Samisk som fremmedspråk	58
3.3.2 Samisk som morsmål.....	60
3.4 Samisk kulturkunnskap.....	61
4 Universitetet i Nordland.....	63
4.1 Generelt	63
4.2 Lulesamisk språk og kultur	63
4.2.1 Lulesamisk språktilbud	63
4.2.2 Annet kurstilbud og utviklingsarbeid	64
4.4 Avlagte eksamener	64
5 Høgskolen i Nord-Trøndelag.....	65

Nasjonal rekrutteringsstrategi for samisk høyere utdanning

5.1	Generelt	65
5.2	Sørsamisk språk og kultur	66
5.2.1	Sørsamisk språktilbud	66
5.2.2	Annet kurstilbud og utviklingsarbeid	66
5.4	Avlagte eksamener	67
6	Andre høgskoler	68
6.1	Høgskolen i Finnmark	68
6.2	Høgskolen i Nesna	69

Kapittel 1. Innledning

1.1 Oppdrag og mandat for arbeidsgruppa

Kunnskapsdepartementet gav i brev av 09.07. 2009 Samisk høgskole i oppdrag å opprette, lede og forestå sekretariatsfunksjonen for en nasjonal arbeidsgruppe med siktemål å utarbeide en strategi for rekruttering til samisk høyere utdanning, med særlig vekt på samisk lærerutdanning og samiske språk. Departementet ba også om at det måtte arrangeres en bredt anlagt konferanse om temaet med deltakelse fra alle berørte parter.

Om mandatet for arbeidsgruppa heter det i brevet:

Arbeidsgruppen skal ha som formål å utarbeide en helhetlig nasjonal rekrutteringsstrategi til samisk høyere utdanning. Det skal legges særlig vekt på samisk lærerutdanning og samiske språk. Følgende perspektiver må være sentrale i arbeidet med å utarbeide rekrutteringsstrategi:

- Alle de samiske språk i høyere utdanning må ivaretas.
- Det må være et nasjonalt perspektiv på rekrutteringsstrategien.
- Perspektivet skal være langsiktig og må omfatte alle nivåer fra barnehagen til høyere utdanning.
- Lovverk og konvensjoner både nasjonalt og internasjonal i forhold til det samiske folks rettigheter må ligge til grunn.

Andre føringer for arbeidet ligger i at det nevnes at sentrale dokumenter for gruppas arbeid vil være bl.a. *Handlingsplan for samiske språk* fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet i 2009, *St.meld. nr.28 (2007-2008) Samepolitikken* og *St.meld. nr.11 (2008-2009) Læreren – rollen og utdanningen*. Tidsfristen for å ferdigstille rekrutteringsstrategien ble satt til utgangen av 2009. Strukturelle forhold medførte at strategien ble ferdigstilt i andre kvartal av 2010.

1.2 Mandatforståelse

Arbeidsgruppa skulle utarbeide en nasjonal rekrutteringsstrategi for samisk høyere utdanning. Samisk lærerutdanning og samiske språk skal i henhold til mandatet vektlegges spesielt. Dette forstås som en prioritering, men innebærer ikke at andre fag skal utelukkes. Mandatets presisering av at alle samiske språk i høyere utdanning må ivaretas, forstås slik at det skal

omfatte nordsamisk, sørsamisk og lulesamisk og de institusjoner som er tildelt særskilt ansvar for høyere utdanning i og på disse språkene. Alle de involverte institusjonene skal settes i stand til å tilby utdanning på ønsket nivå. Ifølge *St.meld.nr 34 (2001-2002) Kvalitetsreformen Om høyere samisk utdanning og forskning* omfatter dette Samisk høgskole, Universitetet i Tromsø, Universitetet i Nordland og Høgskolen i Nord-Trøndelag (pkt. 9.2-9.5). I *St.meld. nr.28 (2007-2008) Samepolitikken* vises det til den organisering og de tiltak som ble foreslått for høyere samisk utdanning og forskning og godkjent av Stortinget og som fortsatt gjelder. Andre institusjoner vil bli omtalt på annet grunnlag.

1.3 Oppnevning og sammensetning av arbeidsgruppa

I Kunnskapsdepartementets brev av 09.07. 2009 heter det om sammensetningen av arbeidsgruppa:

Arbeidsgruppen skal ha representanter fra alle de samiske språkene som tilbys i høyere utdanning. Gruppen må ha kompetanse innenfor rekrutteringsarbeid, og gjerne også kompetanse når det gjelder fjernundervisning. Videre må arbeidsgruppens sammensetning reflektere det nasjonale perspektivet.

Ut fra dette inviterte Samisk høgskole i brev av 07.10. 2009 Universitetet i Nordland, Høgskolen i Nord-Trøndelag og Universitetet i Tromsø til å delta i arbeidsgruppa. I tillegg fikk Høgskolen i Nesna og Høgskolen i Finnmark samme brev til orientering.

Utdanningsforbundet fikk samme brev som invitasjon 19.10. 2009. Høgskolen i Finnmark deltok på rekrutteringskonferansen 19.–20.11. 2009, og besluttet seg for å delta i arbeidsgruppa.

På denne bakgrunn fikk arbeidsgruppa følgende sammensetning:

Leder: Steinar Pedersen, rektor, Samisk høgskole

Evy Ann Eriksen, Utdanningsforbundet, leder for samisk utvalg

Per Ravna, studieleder for allmennlærerutdanningen, Universitetet i Nordland

Per Klemetsen Hætta, seniorkonsulent, Senter for samiske studier, Universitetet i Tromsø

Terje Veimo, seniorrådgiver, Høgskolen i Nord-Trøndelag

Solveig Kristine Hætta, instituttleder for førskolelærerutdanning, pedagogikk- og kunstfag, Høgskolen i Finnmark

Observatører:

Joakim Bakke, seniorrådgiver, Kunnskapsdepartementet

Ann Irene Sæter, seniorrådgiver, Sametinget

Samisk høgskole tilsatte Ellen Cecilie Triumph som prosjektleder og sekretær for arbeidsgruppa. Førstelektor Nils Dannemark, Samisk høgskole, har vært engasjert i avslutningsfasen av arbeidet.

1.4 Arbeidsgruppas arbeid

Arbeidsgruppa har hatt fire ordinære møter. Disse ble avholdt 19.11. 2009 i Kautokeino, 7.12. 2009 i Tromsø, 21.1. 2010 i Alta og 4.3. 2010 i Levanger. Det ble avholdt et videomøte 28.5. 2010.

Oppstartskonferansen om rekruttering til samisk høyere utdanning ble avholdt i Kautokeino 19.–20.11. 2009. Konferansen hadde bred representasjon fra aktuelle institusjoner og samlet 40 deltakere. Det var innlegg fra Sametingets ungdomspolitiske utvalg, Finnmark fylkeskommune, Fylkesmannen i Finnmark, Universitetet i Tromsø og Samisk høgskole, og studenter ved Samisk høgskole. I tillegg var det innlegg fra berørte høgskoler/universitetet om igangværende og planlagte aktiviteter og visjoner for samisk høyere utdanning.

Konferansen drøftet ulike sider ved rekrutteringsstrategien, og hadde fokus på ulike potensielle målgrupper. Disse er nærmere omtalt i kapittel 3.

I forbindelse med arbeidet finner gruppa grunn til å presisere at man ikke har gått detaljert inn på de økonomiske konsekvensene. Det har sammenheng med at Kunnskapsdepartementet har opprettet et nytt utvalg for samisk forskning og høyere utdanning. (Jf. brev fra Kunnskapsdepartementet, dat. 030510). Dette utvalget vil nødvendigvis måtte gå mer detaljert inn på styrking og oppbygging av infrastrukturen når det gjelder forskning og undervisning i forhold til samisk språk. De enkelte institusjonene har i vedleggene gitt en redegjørelse for sine ressursbehov når det gjelder disse forholdene. Det nye utvalget vil trolig finne behov for en vurdering og prioritering på dette feltet.

Videre har Kunnskapsdepartementet varslet at det som oppfølging til denne strategien skal utarbeides en tiltaksplan. På den bakgrunn går ikke strategien særlig konkret til verks hva gjelder utdypende beskrivelser av enkelttiltak.

1.5 Behov for rekruttering til samisk høyere utdanning

Det er et relativt lite rekrutteringsgrunnlag til samisk høyere utdanning, særlig når det gjelder utdanning hvor undervisningsspråket er samisk. Men samisk høyere utdanning omfatter også utdanning i og om samisk språk og samiske forhold med norsk som undervisningsspråk.

Begrepet vil bli nærmere definert i kapittel 3.

Det finnes ikke nøyaktig registrering av antall samisktalende. I rapporten *Iskkadeapmi sámegeiela geavaheami birra / Undersøkelse om bruken av samisk språk* (2000) som ble utført på oppdrag av Samisk språkråd, antas det at det er 23 000 samisktalende i Norge.

Sametingene i Sverige og Finland opererer med tall mellom 30000 og 50000 samisktalende i hele Sápmi.

Kunnskapsutvikling er en forutsetning for at samiske samfunn skal kunne bevare og utvikle sin identitet, språk og kultur og utvikle et bærekraftig nærings- og samfunnsliv. Sørsamisk og lulesamisk er i en spesielt sårbar situasjon og krever derfor særskilt oppmerksomhet. I *NOU 2000:3 Samisk lærerutdanning* er det uttrykt slik: ”Et moderne og bærekraftig samisk samfunn er avhengig av at befolkningen har adekvat kunnskap og kompetanse på alle samfunnsområder” (s. 91). Derfor har Regjeringen uttrykt det som et mål i punkt 9.1 i *St.meld.nr. 34 (2001-2002) Kvalitetsreformen Om samisk utdanning og forskning* at man vil

styrke samisk utdanning og forskning, øke rekrutteringen av samiske studenter og gi økt kunnskap om samiske samfunnsforhold og samisk kultur som ledd i en helhetlig kompetanseoppbygging. Spesiell vekt vil bli lagt på bevaring og styrking av det samiske språket som en grunnleggende forutsetning for selvforståelse og identitet og forankring i eget samfunn. (s. 31)

I samme stortingsmelding (*St.meld.nr.34*) er rekruttering til samisk høyere utdanning også omtalt. Her finner vi omtale av rekrutteringspotensialet med utgangspunkt i en oversikt over undervisning i samisk ved videregående skoler, rekruttering til Samisk høgskole og opptakskvoter for samiskspråklige søkere (jf. kapittel 5). Omtalen synes i stor grad å bygge på omtalen av rekruttering til samisk lærerutdanning i *NOU 2000:3* kapittel 7. Der gis det en analyse av ulike sider ved utfordringene ved å rekruttere samer til høyere utdanning.

Grunnleggende mønstre i ungdommens utdanningsorientering i samiske samfunn drøftes med utgangspunkt i undersøkelsen *Ung i Norge / Nuorran Norggas* som ble utført i årene 1993–96 i Nord-Norge.

I regjeringens *Handlingsplan for samiske språk* (2009) slås det fast at

rekruttering til høyere utdanning i nord-, lule- og sørsamisk, og annen utdanning hvor det er behov for kompetanse i samisk språk, er viktig for å bygge opp en kunnskapsbase i samisk språk i samfunnet og for at arbeidsgivere skal kunne rekruttere samiskspråklig personell med god kompetanse i samisk språk. (s.26)

I regjeringens politiske plattform for 2009-2013, kap. 15 *Urfolk og nasjonale minoriteter* uttales det at “regjeringen ønsker å vitalisere samisk språk, kultur og nærings- og samfunnsliv, og vil støtte opp om samenes muligheter til å fungere som ett folk på tvers av landegrensene”.

Videre sies det at regjeringen vil “styrke arbeidet for de samiske språkene i Norge, særlig gjennom å styrke Sametingets og kommunenes ansvar. Regjeringen vil ha et opplæringssystem som ivaretar samenes særskilte behov”. Tiltak for å nå dette er blant annet:

- å følge opp handlingsplanen for samiske språk og stortingsmeldingen om samepolitikken
- å vurdere å åpne opp for at skoleelever i de samiske områdene skal kunne velge samisk i stedet for sidemål, og arbeide for at det utdannes flere samiske lærere, førskolelærere og helse- og sosialarbeidere
- å satse på samisk forskning og forskning om samiske forhold

Kapittel 2. Lover og bestemmelser som styrker bruken av samiske språk

2.1 Lover og bestemmelser

Samiske språk er beskyttet gjennom ulike nasjonale lover og internasjonale bestemmelser. Samelovens § 1-5 fastslår at samisk og norsk er likeverdige språk. Innenfor forvaltningsområdet for samiske språk skal de være likestilt innenfor visse saksområder (jf. Sameloven kap 3). Samelovens språkregler trådte i kraft 1. januar 1992. Loven ble endret i 2005 slik at forvaltningsområdet for samisk språk er de kommunene som Kongen gjennom forskrift fastsetter. I dag er det ni navngitte kommuner som er med i forvaltningsområdet for samiske språk, én i Nord-Trøndelag, én i Nordland, to i Troms og fem i Finnmark. Disse kommunene er: Snåsa, Tysfjord, Lavangen, Kåfjord, Kautokeino, Karasjok, Tana, Porsanger og Nesseby. Følgelig brukes både nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk i forvaltningsområdet for samelovens språkregler.

I opplæringsloven kapittel 6 gis samiske barn en rett til opplæring i og på samisk (§6-2): ”I samiske distrikt har alle i grunnskolealder rett til opplæring i og på samisk. Utanfor samiske distrikt har minst ti elever i ein kommune som ønskjer opplæring i og på samisk, rett til slik opplæring så lenge det er minst seks elever igjen i gruppa. (...) Utanfor samiske distrikt har samar i grunnskolealder rett til opplæring i samisk.” I *lov om barnehager* er kommunens ansvar for å tilrettelegge tilbud for samiske barn presisert (§8): ”Kommunen har ansvaret for at barnehagetilbudet til samiske barn i samiske distrikt bygger på samisk språk og kultur. I øvrige kommuner skal forholdene legges til rette for at samiske barn kan sikre og utvikle sitt språk og sin kultur.” Om barnehagens innhold sies det følgende i §2: ”Barnehagen skal ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn, herunder samiske barns språk og kultur.” Andre lover som også ivaretar samisktalende rett til å benytte og fremme sitt eget språk er *pasientrettighetsloven*, *helsepersonelloven* og *kirkeloven*.

Det finnes også flere internasjonale konvensjoner angående minoriteter og urfolk som verner om samiske språk og kultur. Europarådets pakt om regions- eller minoritetsspråk fra 1992 og ILO-konvensjon nr. 169 av 1989 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater har som formål å legge forholdene til rette for opprettholdelse og utvikling av urfolks egenart,

herunder kultur, språk og naturgrunnlag. FN-konvensjonen av 1966 om sivile og politiske rettigheter og barnekonvensjonen (FNs konvensjon om barns rettigheter av 20.nov 1989) er også viktige i en språklig og kulturell sammenheng. Gjennom menneskerettsloven fra 1999 gjelder de direkte som norsk lov og går foran annen norsk lovgivning (jf. Lov 1999-05-21 nr.30: Lov om styrking av menneskerettighetens stilling i norsk rett).

I FNs urfolksdeklarasjon vedtatt 13.september 2007, artikkel 14 sies det: “Indigenous peoples have the right to establish and control their educational systems and institutions providing education in their own languages, in a manner appropriate to their cultural methods of teaching and learning.”¹

2.2 Ulike reformer som har betydning for utdanning

I august 2006 trådte den nye reformen, *Kunnskapsløftet* og *Kunnskapsløftet – Samisk*, i kraft i grunnskolen og i den videregående opplæringen. Reformen medførte en rekke endringer i skolens innhold, struktur og organisering. Den overordnede målsettingen for Kunnskapsløftet er at alle elever skal utvikle grunnleggende ferdigheter og kompetanse for å kunne ta aktivt del i kunnskapssamfunnet. I *Kunnskapsløftet – Samisk* har noen fag læreplaner som er felles for nasjonal plan og samisk plan og andre fag har læreplaner som er utviklet spesielt for den samiske skolen.

Grunnskolene i de kommunene som er innlemmet i samisk forvaltningsområde utenom Lavangen kommune, følger *Kunnskapsløftet- Samisk*. I tillegg følger Sameskolen i Midt-Norge (Hattfjelldal), de kommunale sameskolene i Snåsa og Troms, Samisk videregående skole i Karasjok og Samisk videregående skole og reindriftsskole i Kautokeino *Kunnskapsløftet- Samisk*.

Norge har sluttet seg til den såkalte Bologna-prosessen i Europa. Dette medfører at all høyere utdanning i Norge skal være sammenlignbar med andre utdanninger i Europa, og at kvaliteten på høyere utdanning skal være på et internasjonalt nivå. Bologna-prosessen innførte standardisering av utdanningstilbud til tre grader, bachelorgrad, mastergrad og doktorgrad. Det er også innført et felles kvalitetssikringssystem, tilrettelagt for økt mobilitet mellom landene, og et europeisk system for studiepoeng. Dette er en fordel for samisk høyere

¹ Uautorisert oversettelse: ”Urfolk har rett til å etablere og råde over sine utdanningssystemer og institusjoner som gir undervisning i deres eget språk, på en måte som passer til deres kulturelle metoder for læring.”

utdanning. Samisk høgskole rekrutterer studenter fra hele det samiske området. Det vil si de nordiske landene og Russland. Den samiske lærerutdanningen fra Samisk høgskole kvalifiserer for arbeid i Sverige og Finland, jf. *St.meld. nr. 11 (2008-2009) Læreren – Rollen og utdanningen* pkt. 5.9. På det årlige fellesmøtet mellom sameministrene og sametingspresidentene i Stockholm 7. november 2001 ble samisk lærerutdanning ved Samisk høgskole i Kautokeino godkjent som gyldig utdanning for ansettelse som lærer også i Sverige og Finland. (Jf. også omtale av dette i *Stortingsmelding nr. 11 (2008-2009)*, s. 59.)

Kunnskapsdepartementet i Norge fastsatte 1. mars 2010 forskrifter for de nye grunnskolelærerutdanningene som fra høsten 2010 avløser allmennlærerutdanningen. Forskriftene er til vurdering i Finland og Sverige, sett i lys av avtale av 7.11. 2001 og *Reykjavikerklæringen* av 9.6. 2004 som er en ”nordisk erklæring om godkjenning av kvalifikasjoner vedrørende høyere utdanning”, der studenter oppnår gjensidig godkjenning av eksamener.

Barnehagesektoren har de siste årene gjennomgått store endringer. Særlig gjelder det den enorme barnehageutbyggingen fra 2005, samt innføring av lovfestet rett til barnehageplass i 2009.

Kapittel 3. Rekruttering til samisk høyere utdanning

Hovedmålet med en rekrutteringsstrategi for samisk høyere utdanning er å rekruttere flere studenter til studier på og i samisk språk og kultur.

3.1 Definisjon av samisk høyere utdanning

Det legges i denne strategien til grunn at samisk høyere utdanning er utdanningsløp der bruken av og kunnskap om samiske språk og samisk kultur står sentralt. Denne strategien inkluderer altså samisk høyere utdanning som (1) profesjonsutdanninger med undervisning på nord-, lule- eller sørsamisk og/eller utdanning i disse språkene, samt(2) utdanning innen temaer som samisk litteratur, samfunnsliv, tradisjonell kunnskap, historie og kultur uansett undervisningsspråk.

3.1.1 Rekrutteringsstrategi

I forhold til definisjonen ovenfor er det sentralt å øke antallet studenter til samiskspråklig høyere utdanning og høyere utdanning i samisk språk. Det er derfor viktig å tilby muligheter for å skaffe også ikke-samiskspråklige som ønsker det, kompetanse som gjør at de kan søke seg til samiskspråklig høyere utdanning og utdanning i samiske språk. Under rekrutteringskonferansen i Kautokeino (19.-20.11. 2009) ble det sagt at kunnskapsspredningen om samiske forhold også blir utvidet når ikke-samer tilegner seg kunnskap i samiske språk. Det ble også uttrykt at dette vil gi bedre forutsetninger for å føre en god dialog mellom folkegruppene.

3.2 utfordringer for samiske språk

Det er stor mangel på personer med kompetanse i samiske språk på alle nivåer i Norge. I *St.meld.nr 28 (2007-2008) Samepolitikken* slås det fast at utfordringene framover vil være å skape best mulig rekrutteringsgrunnlag, og å stimulere til rekruttering til samiskspråklig utdanning på alle nivåer.

Et levende samisk språk er en sentral del av samisk kultur. Språket er utsatt og antall språkbærere må økes. Uten et tilstrekkelig antall samiske språkbærere og språkarbeidere er det vanskelig å forestille seg et moderne samisk samfunn. For å løse disse utfordringene vil regjeringen styrke det offentliges ansvar og rolle overfor samiske brukere innenfor de sentrale

velferdsoppgavene som helse, omsorg og utdanning (*St.meld. nr.28 (2007-2008) Samepolitikken*, s.69).

Utdanning i og på samiske språk blir avgjørende i tida framover. Det blir svært viktig med en helhetlig satsing fra barnehage til voksenopplæring for dem som har mistet språket sitt, og for andre som ønsker å lære samisk i voksen alder. Det må satses både på nybegynner- og etter- og videreutdanningsnivå, språkopplæring i barnehagene må styrkes, foreldregenerasjonens behov for å lære samisk må dekkes. Derfor må det stimuleres til utvikling av kompetansegivende utdanning på høyere utdanningsnivå.

I regjeringens *Handlingsplan for samiske språk* (2009) er målsettingen at de tre samiske språkene nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk skal gis likeverdige utviklingsmuligheter og at det skal legges til rette for en trygg framtid for språkene. Dette krever en spesiell innsats for sør- og lulesamisk. Videre slås det fast at man vil ”legge grunnlaget for en sterkere innsats for de samiske språkene på ulike samfunnsområder – særlig innenfor opplæring, utdanning, offentlig tjeneste- og omsorgsyting, samt bruk og synliggjøring av samisk i offentlig sammenheng” (s.10). Det pekes også på konkrete utfordringer som må løses dersom de samiske språkene skal kunne ha en trygg framtid, f.eks. aktiviteter som bidrar til at språkene får økt statusstatusheving, bedre synliggjøring av språklige rettigheter og å skape møtesteder for samiske språk. Handlingsplanen peker også på at enkeltpersoner og lokalsamfunn har stort ansvar for den viktige oppgaven som ligger i å fremme språkbruk og kommunikasjon, og for opprettelse og bruk av samiskspråklige møteplasser.

3.3 Behov for samisk språkkompetanse

I *St.meld.nr 28 (2007-2008) Samepolitikken* sies følgende:

Arbeids- og inkluderingsdepartementet vil i samråd med aktuelle departementer se på mulighetene for at Samisk høgskole skal ha en sterkere rolle i forhold til kompetansegivende studietilbud rettet mot forholdene i offentlig sektor. Dette kan være knyttet til for eksempel lærere, helse- og omsorgsarbeidere, saksbehandlere og ledere i offentlig forvaltning, politi og kriminalomsorgen, arbeids- og velferdsetaten m.v. Dette gjelder både informasjon og bistand til å bygge opp tilbud i eksisterende studier og studietilbud i andre utdanningsinstitusjoner, innenfor etatsspesifikke opplæringsløp, men også i forhold til å etablere egne tilbud ved høgskolen. Samisk høgskole vil utnytte infrastrukturen knyttet til de samiske språk- og kultursentrene i Norge, samt se på mulighetene for nettbasert løsninger.

Sametinget skal med hjemmel i samelovens språkregler § 3–12 hvert fjerde år utarbeide en rapport om situasjonen for samiske språk i Norge til Kongen. Det ble utgitt slike rapporter i 2000, 2004 og 2008.

I rapporten fra 2004 (*Bruken av samisk språk. Undersøkelse 2004*) kommer det fram at det bl.a. er stor mangel på samisktalende lærere, leger, psykologer og sykepleiere. Dette gjelder alle språkgruppene, men det er særlig prekært i lulesamiske og sørsamiske områder. I undersøkelsen foreslås det at det ved stillingsutlysninger kunngjøres at samisk regnes som tilleggskvalifikasjon for å rekruttere fagfolk som allerede kan samisk.

Det er i dag mangel på samiske tolker, både i nordsamisk, sørsamisk og lulesamisk. I *St.meld.nr 28 2007-2008 Samepolitikken* uttrykkes det at det er ønskelig med et samarbeid mellom Samisk høgskole og Høgskolen i Oslo, og den eksisterende tolkeautorisasjonsordningen, slik at rekruttering til tolkeutdanning og mulighet for etter- og videreutdanning kan vurderes. Regjeringen har i brev av 4.5. 2010 tildelt én million kroner til samarbeid mellom Samisk høgskole, Universitetet i Nordland, Høgskolen i Nord-Trøndelag, Høgskolen i Oslo og Universitetet i Tromsø for å utvikle tolkeutdanning i samisk.

3.4 Kunnskap om målgruppa

Adekvate tiltak forutsetter kunnskap om potensielle studenter. Sametinget har i sametingsplanen 2002-2005 pekt på at ”Samiske interesser fortøner seg annerledes i områder hvor samer er i majoritet enn i områder hvor samene utgjør en mindre del av befolkningen. Det er nødvendig å utforme en egen ”samisk regionalpolitikk” hvor Sametinget har ulik vektlegging av innsatsen i de ulike samiske bosettingsområder. Det vil derfor være nødvendig å ha ulike strategier for innsatsen i indre Finnmark, kyst- og fjordområder, sørsamiske områder og i byer og større tettsteder”. Tilsvarende må også vurderes for tiltak for rekruttering av studenter til samisk høyere utdanning og forskning.

3.5 Satsingsområder i rekrutteringen – status og tilgjengelighet

Øke statusen

Det samiske samfunnet står i en posisjon der satsingen må foregå på flere områder samtidig. Revitalisering og vitalisering av de samiske språkene, både i de tradisjonelle kjerneområdene og utenfor er et avgjørende ledd i utviklingen av samisk kultur.

Utvikling av de samiske språkene må intensiveres. Mange områder mangler fortsatt en fullt utviklet terminologi. Arbeidet med terminologiutvikling må derfor ha prioritet. Fag og emner innenfor duodji, joik, reindrift og andre primær- og kombinasjonsnæringer er viktige i utviklingen av det samiske språket. En sterkere satsing på å utvikle gode faglige studieløp innenfor blant annet duodji, joik og reindrift vil derfor være viktige i en språklig sammenheng.

En godt synlig bruk av samisk i offentlig sammenheng signaliserer at språket er viktig for samfunnet. Samiske ledere må stå fram som gode rollemodeller ved å bruke samisk i størst mulig grad.

Øke tilgjengeligheten

Ansatte som må bruke samiske språk i arbeidet, har liten veiledning i og hjelp til å bruke samisk som kommunikasjonsspråk. Ved å innføre språkveiledning i form av nettsider, nettverk, egne ansatte som jobber med språkbruk og veiledning innenfor samiskspråklig kommunikasjon, vil en gjøre det mye lettere for den enkelte å bruke samisk som kommunikasjonsspråk.

Det er nødvendig å forbedre arbeidsvilkårene og hverdagen til samisklærere i grunnskolen og videregående skole for å gjøre stillingene mer attraktive. I flere kommuner ambulerer samisklærerne mellom flere skoler. Dette medfører at de ikke blir en naturlig del av skolehverdagen til dem som skal ha samiskopplæring. Ved å øke antallet samisklærere vil dette forholdet bedre seg.

3.6 Aktuelle målgrupper

Som tidligere konstatert, finnes det relativt få som er direkte kvalifisert til å søke opptak ved undervisningsløp som foregår på samisk. En finner potensielle søkere både blant samisktalende og blant ikke-samisktalende. I begge disse gruppene finner en både personer som har studiekompetanse eller realkompetanse og personer som ikke har det, og som behøver tilrettelegging for å skaffe seg det. Gjennom ulike tiltak er det nødvendig å motivere personer fra flere av de ulike målgruppene til å kunne kvalifisere seg til å søke opptak. Det bør særlig vurderes å legge spesiell vekt på å kvalifisere ikke-samisktalende til å kunne søke seg til høyere utdanning i og på samisk. God informasjon om studiemuligheter, innhold i studiet og arbeidsmuligheter etter studiet må presenteres direkte for aktuelle målgrupper. Ulike personer vil ha ulike grunner til å søke utdanning. Noen kan ha et ønske om kunne kommunisere bedre med samiskspråklige på arbeidsplassen og i lokalmiljøet, for noen vil dette innebære en styrking av egen identitet, andre kan se mest på jobbmuligheter og framtidig økonomi mens andre igjen vil være mest opptatt av faglig utvikling. Det er viktig at informasjonen om studiene når personer med ulik motivasjon. Det er nødvendig å utforme gode, attraktive, interessante og relevante studieprogrammer for alle de nevnte gruppene. Det er også viktig at studentene opplever studiemiljøer med sterke faglige og sosiale kvaliteter. En viktig kategori som man må ha oppmerksomheten rettet mot, er lærere som allerede er i skoleverket, og deres mulighet til å tilegne seg tilstrekkelige kunnskaper for å kunne undervise i (evt. på) samisk. Mange av dem kan beherske språket i varierende grad. Målsettingen må være at disse bør kunne gå inn i kvalifiseringsløpet på det nivået de behersker og derfra fortsette oppover i nivåene for å oppnå full beherskelse av samisk. Det finnes også lærere som har full beherskelse av samisk muntlig, men som ikke har lært språket skriftlig. Denne kategorien er også en viktig målgruppe.

Det vil si at man kan vurdere følgende kvalifiseringsnivåer:

- De som først har behov for grunnkurs
- De som kan en del samisk, men som har behov for opplæring for viderekomne
- De som kan samisk muntlig, men som har behov for å kvalifisere seg i samisk skriftlig, og i samisk fagdidaktikk

3.7 Kompetanseheving

Kommunale og fylkeskommunale organer som skal betjene det samiske forvaltningsområdet, er pålagt å fungere tospråklig. Opprettelsen av Sametinget har også medført et stort behov for godt kvalifisert personell. Det er derfor et økende behov for at ansatte i ulike samfunnssektorer har samiskspråklig kompetanse.

Ikke-samisktalende foreldre som har barn som har lært seg samisk i barnehagen og grunnopplæringen, har behov for å kunne bruke samisk i det daglige livet. Foreldre i denne kategorien må selv ha mulighet til å utvikle språklig kompetanse for at samisk skal kunne fungere som dagligspråk. I dag er det enkeltindivider som har et stort ansvar for å ta vare på språket. Det er behov for tilbud som kan hjelpe de ikke-samisktalende foreldrene til å lære samisk både skriftlig og muntlig.

Rekruttering av ikke-samisktalende

Tidligere fornorskningsspolitikk har medført at det i dag er et begrenset antall personer med kompetanse i de samiske språkene i Norge. Det er derfor et tydelig behov for å øke antall personer som behersker de samiske språkene både skriftlig og muntlig. Dette er viktig av mange årsaker, blant annet for å revitalisere, bevare og utvikle samisk språk og kultur, men også for å sikre god forvaltning, befolkningens rettssikkerhet, samt øke befolkningens generelle kunnskap om samiske språk og samisk kultur.

Det bør derfor vies særskilt oppmerksomhet mot samer i de områdene hvor samisk språk står svakt. På den ene siden gir nå-situasjonen særskilte utfordringer for Samisk høgskole hvor all undervisning foregår på samisk. Men det gir også utfordringer til de lule- og sørsamiske områdene da det er svært få personer som i dag behersker sør- og lulesamisk språk på et tilstrekkelig nivå. Det må gjøres en innsats for at antallet potensielle søkere til samisk høyere utdanning utvides.

På dette grunnlag er det behov for at også ikke-samisktalende kan kvalifisere seg til høyere utdanning i disse språkene. Dette må vies særlig oppmerksomhet når det skal settes i verk rekrutteringstiltak til studier hvor samiske språk står sentralt.

For å øke antallet studenter må flere gis mulighet til å tilegne seg den nødvendige kompetanse i samiske språk. Antallet potensielle søkere til studier i lule- og sørsamisk på universitets- og høgskolenivå, er for lavt og bør derfor ha særlig fokus.

Kapittel 4. Tiltak

Potensielle søkere til samisk høyere utdanning finnes i ulike livsfaser. Det tilsier at det kan ligge både geografiske og økonomiske hindringer i veien for personer som faglig sett er motivert for å søke seg til samisk høyere utdanning. For å øke søkermassen må man derfor se nærmere på potensielle studenters rammebetingelser. Forholdene må legges bedre til rette for at flere skal velge høyere utdanning som gir eller øker samisk språkkompetanse. Et mulig tiltak i den forbindelse er at det opprettes gode og reelle stipendordninger for de studentene som går inn i slike utdanningsløp. Det er ønskelig at stimuleringsiltakene som allerede finnes, blir bedre bekjentgjort.

Som tidligere nevnt er det et stort behov for å kvalifisere ikke-samisktalende slik at de skal kunne følge høyere utdanning der undervisningen foregår på samisk, og undervisning i samiske språk og samisk litteratur. Det bør derfor vurderes å gjennomføre et språklig kvalifiseringsprogram over minimum 10 år, hvor det hvert år settes av midler til minimum 30 plasser for et ettårig kvalifiseringsløp til studier på samisk eller i samisk.

Behovet for å tilby ikke-samisktalende forkurs for å kvalifisere seg til høyere utdanning på og/eller i samisk, tydeliggjøres av den statistikken som finnes over antallet elever som følger undervisningen i samisk på ulike nivåer. Der finner man at det er om lag 450 pr. år totalt. (Jf. vedlegg nr.3, tabell nr. 3 og 4.) Det vil si at man årlig har om lag 150 avgangselever. Mange av disse mangler generell studiekompetanse, slik at det antallet som er språklig kvalifisert til å følge studier i og/eller på samisk er et sted mellom 50 og 100.

Av disse vil selvsagt en stor del foretrekke andre studieretninger enn samisk språk, samisk førskole- og grunnskolelærerutdanning, eller andre fagretninger som omfattes av denne strategien. På finnesk og svensk side er rekrutteringsgrunnlaget til slike utdanninger i tillegg mye lavere enn i Norge.

Dette forteller med all mulig tydelighet at språklige kvalifiseringsprogrammer er meget viktige for å utdanne tilstrekkelig antall samiskspråklige fagfolk til de enkelte sektorene.

Regjeringen uttrykker i *St.meld. nr. 28 (2007-2008)* at man vil bidra til å øke rekrutteringen til samisk lærer- og førskolelærerutdanning gjennom å ”vurdere hensiktsmessigheten av stipendordninger for å øke rekrutteringen til samiske lærerutdanninger” (s. 139) og at ”

regjeringen vil vurdere å tildele ekstra midler til forkurs i samisk språk”(s. 139), (se også s. 144).

Det bør derfor vurderes slike stipendier årlig i 10 år fremover. (Om mulige utgifter ved dette, se et overslag fra Samisk høyskole i vedlegg 2).

I *Innstilling fra Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Læreren, rollen og utdanning* uttaler flertallet at ”rekrutteringsutfordringene knyttet til samisk lærerutdanning er svært alvorlige, og mener det er behov for en rekke tiltak for å sikre bedre rekruttering” (s. 17). Flertallet fremmer følgende forslag: ”Stortinget ber Regjeringen om snarest å komme tilbake til Stortinget med status for rekrutteringsutfordringene knyttet til samisk lærerutdanning og tiltak for å sikre rekrutteringen” (s.17). Dette ble i etterkant fulgt opp av Regjeringen. En målrettet profilering av samisk høyere utdanning mot utdanningssøkere vil være det viktigste for å øke rekrutteringen. Det innebærer direkte markedsføring og informasjon overfor potensielle studenter, studentgrupper eller yrkesgrupper som for eksempel sykepleierstudenter, barnehageansatte og ansatte innen pleie-, helse- og kriminalomsorg.

Personlig kontakt mellom potensielle studenter og utdanningsinstitusjoner som tilbyr studier, er viktig for at studentene skal kunne se hvilke muligheter de har til å søke samisk høyere utdanning. Direkte kommunikasjon med elever både i ungdomsskolen og videregående skole for å nå fram til potensielle framtidige studenter er viktig for rekrutteringen.

Forutsigbarhet et avgjørende moment ved valg av utdanning. Potensielle studenter må få vite hvilke studiemuligheter som finnes og ikke minst hvilke fordeler samisk høyere utdanning gir, før valgene foretas.

Det sosiale aspektet og mulighetene samiske studiemiljøer gir for den enkelte til å bygge og styrke egen identitet, vil være avgjørende faktorer for mange når de velger utdanning. Arbeid for å styrke studentmiljøene er derfor viktig.

4.1 Organisering av studier

Samiske institusjoner bør få tilbud om ulike metoder for samiskopplæring slik at ansatte kan ha en reell mulighet til å bygge opp sin språkkompetanse. De opplæringstilbudene som finnes, er begrensede og i liten grad samordnet. Samordning er derfor viktig på dette området. Det må også legges til rette for forsknings- og utviklingsarbeid knyttet til voksenopplæring i samisk.

Aktuelle tiltak er:

- å styrke mulighetene for og tilbudet av fleksible studier, som er organisert som desentraliserte, modulbaserte, deltidsbaserte eller interaktive studier
- språkbad og hospitering i samiskspråklige miljøer kan være aktuelle tiltak for ansatte
- å tilby spesialtilpassede og fleksible kurspakker for ulike yrkesgrupper, for eksempel i helse- og omsorgssektor, skolesektor og offentlig sektor. Disse kursene kan kvalifisere og motivere til ordinære utdanningstilbud
- å tilby kurs i metodikk- og didaktikk for lærere som skal undervise voksne
- å utvikle kurs for ressurspersoner (tradisjonskunnskapsbærere) som skal delta i undervisningen.
- å tilby lese- og skriveopplæring for voksne som behersker samisk muntlig
- å tilby samisk kursopplegg for ikke-samisktalende foreldre som har barn i barnehage og skolealder
- Kartlegge hvor mange av dagens lærere i skolen som har et grunnlag i samisk, men som ved noe videreutdanning kan få formalisert sin kompetanse for å kunne undervise i skolen.
- Økt satsing på nordisk samarbeid om utdanningstilbud. Det igangsettes mer samarbeid innenfor skolefeltet, men det bør også vurderes å utvide samarbeidet til også å gjelde høyere utdanning.
- Det bør tilrettelegges for at studenter som søker opptak til høyere utdanning gjennom samisk kvote sikres mulighet til å tilegne seg tilstrekkelig språkkompetanse tilpasset sitt profesjonelle yrkesliv.

Som nevnt tidligere er det et stort behov for rekrutteringstiltak i forhold til samer som ikke behersker det samiske språket. Slike rekrutteringstiltak er også aktuelle for andre som ikke behersker samisk. Det bør derfor vurderes å tilby semesteremne til ikke-samisktalende som kan tenke seg å gå videre på studier som foregår på samisk, eller studier i samisk.

Et samarbeid med de samiske språksentrene i nord, er en svært aktuell mulighet når det gjelder å gi en slik førstelinjeopplæring. Én mulig modell er den Samisk høyskole har utviklet, som består av forkurs I og II, pluss samisk semesteremne. Dette utgjør til sammen 60 studiepoeng, dvs. ett års heltidsstudium. Erfaringen er at de som følger dette opplegget, da vil

være i stand til å følge undervisning som foregår på samisk, og/eller gå videre med studier i samiske språk.

Statistikken over det relativt lave antallet avgangselever som har samisk fra videregående skole (jf. *Vedlegg 1 Tabeller*, tabell 2 og 3) viser at et tilstrekkelig dimensjonert tiltak som dette, kan være et meget viktig bidrag til å skaffe flere lærere og andre fagfolk som behersker samisk.

4.2 Synliggjøringstiltak

Styrking av samarbeidet mellom høyere utdanningsinstitusjoner, grunnskolen og de videregående skolene vil være nyttig for rekrutteringen. Det er nødvendig å skolere karriereveilederne i videregående skoler og rådgivere på ungdomsskoler når det gjelder informasjonsformidling om samiskspråklige studietilbud, yrkesmuligheter og eksisterende stimuleringsstiltak.

Aktuelle tiltak er

- å besøke grunnskoler og videregående skoler, om mulig også å invitere ulike grupper til utdanningsinstitusjonene
- å delta på konferanser/seminarer og være synlig på sosiale arenaer som marknader og festivaler, og dele ut informasjonsmateriell og effekter
- å synliggjøre at bruk av samisk i offentlige tjenester er en rettighet som det er et reelt behov for
- å synliggjøre offensivt de samiske studietilbudene til institusjoner/arbeidsstedet med behov for samiskspråklige tjenester
- å etablere møtesteder for å forbedre og belyse ulike forhold som har betydning for samiske lærere

4.3 Informasjonstiltak

For å vekke interesse hos aktuelle søkere må de få direkte informasjon fra noen de kan identifisere seg med. Utdanningsinstitusjonene bør vurdere å etablere en tilsvarende ordning som *Samiske veivisere*, men med mer begrensede oppgaver og innenfor avgrensede tidsrom. Slike *studentambassadører* for rekruttering kan besøke sine hjemmeområder, eller andre områder, for å informere om studietilbudet og livet som student.

Rekrutteringskonsulentene ved de ulike utdanningsinstitusjonene bør også samarbeide om å lage en oversikt over samiske utdannings- og yrkesmuligheter, en felles brosjyre og en enkel nettside der det synliggjøres hvilke stimulerings tiltak som finnes (stipendordninger, studiehjemler og nedskrivning av studielån). Informasjonen bør særlig omfatte hvilke jobbmuligheter fullført studium gir. Det må også orienteres om videreutdanningsmuligheter for lærere i barnehage og ulike skoleslag

Et svært aktuelt tiltak er felles informasjon om høyere samisk utdanning, stipendordninger og yrkesmuligheter.

4.4 Økonomiske konsekvenser

I dette kapitlet er det gitt en framstilling av potensielle tiltak for å rekruttere flere til samisk høyere utdanning. Strategien går ikke detaljert inn på de økonomiske konsekvenser igangsetting av disse tiltakene vil medføre. Økonomiske konsekvenser og vurderinger vil tas med i forarbeidene tilknyttet enkelttiltak.

Kap 5. Oppsummering

Hovedmålet med en rekrutteringsstrategi for samisk høyere utdanning er å rekruttere flere studenter til studier på samisk og til studier som gir kompetanse i samiske språk og samisk kultur.

Samisk høyere utdanning defineres her som utdanningsløp der undervisningen foregår på samisk, og/eller utdanning i samisk språk, kultur og litteratur. Videre omfatter begrepet også studier i samisk samfunnsliv, tradisjonell kunnskap og historie.

Strategien presenterer ulike tiltak som er nødvendige for å få flere til å søke samisk høyere utdanning. Slike tiltak kan deles i fire grupper:

1. Språkkvalifiseringstiltak
2. Tiltak for å synliggjøre behovet for samisk høyere utdanning
3. Tiltak for å informere aktuelle søkere
4. Finansieringstiltak.

Følgende tiltak fremheves særlig:

- Felles informasjon om høyere samisk utdanning, stipendordninger og yrkesmuligheter
- Videreutvikle et fast SAK-samarbeid for samisk lærerutdanning
- Etablere et samordnings- og koordineringsnettverk for samisk høyere utdanning

Strategien fremhever at tallet på studenter til samiskspråklige studier må ha hovedfokus i rekrutteringssammenheng. Samtidig skal også behovene til samiske utdanninger med norsk som undervisningsspråk ivaretas. Det er viktig å iverksette tiltak for å øke antallet personer med samisk språkkompetanse. Det er spesielt viktig å kvalifisere ulike grupper ikke-samisktalende slik at de blir i stand til å ta utdanning der undervisningen foregår på samisk og utdanning i samiske språk og samisk litteratur. Strategien fremhever derfor et språklig kvalifiseringsprogram over minimum 10 år, hvor det hvert år settes av midler til minimum 30 plasser for ett års kvalifiseringsløp til studier på samisk eller i samisk. Disse plassene innrettes mot søkere som ønsker å følge studier som kvalifiserer til stillinger hvor det er behov for samisk språk og kulturkompetanse.

Litteratur

Bruken av samisk språk, Undersøkelse 2008, Sametingets språkstyre.

Lesedato 25.5. 2010: <http://sametinget.no/filnedlasting.aspx?FilId=2797&ct=.pdf>

Bruken av samiske språk, Undersøkelse 2004, Sametingets språkstyre.

Lesedato 1.5. 2010: <http://www.sametinget.no/filnedlasting.aspx?FilId=127&ct=.pdf>

Etablering av Forskningsinstitutt for urfolksstudier på Árran. Tiltak i et utvidet samisk institusjonel og forskningsmessig regionalt handlingsrom. Árran- Lulesamisk senter 17.april 2009

Handlingsplan for samiske språk (2009). Oslo: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Innstilling fra Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Læreren, rollen og utdanning (2009). Oslo: Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

Keskitalo, Jan Henry, Nystad, Kristine, Pettersen, Torunn (2009). Sámi oahpahuš-Sámi dutkan-Sámi ásaħus. Sámi allaskuvla 20 jagi. Sámi allaskuvla.

NOU 2000:3 Samisk lærerutdanning – mellom ulike kunnskapstradisjoner. Oslo: Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

Ravna, Ellen (2000). Iskkadeapmi sámegiela geavaheami birra / Undersøkelse om bruken av samisk språk . Tana: Sámi Ealáhus ja Guorrahllanguovddáš / Sasmisk Nærings- og utredningssenter

Regjeringens politiske plattform (2009-2013), kap. 15 Likestilling: Urfolk og nasjonale minoriteter

Sametingsrådets politiske tiltredelseserklæring (2009-2013)

Samisk høgskoles rekrutteringsplan for skoleåret 2010-2011

Samiske tall forteller 2, kommentert samisk statistikk 2009. Rapport 1/2009. Guovdageaidnu: Sámi allaskuvla

Sollund-Walberg, Linn Beate (2009). Sluttrapport Drømmejobben Rekruttering av førskolelærer- og allmennlærerstudenter til Høgskolen i Finnmark og Samisk høgskole. Bedriftskompetanse AS.

Sollund-Walberg, Linn Beate (2010). Sluttrapport Drømmejobben Rekruttering av førskolelærer- og allmennlærerstudenter til Høgskolen i Finnmark og Samisk høgskole. Bedriftskompetanse AS.

Somby, LiseM.S. (2007). Kompetansekartlegging i samiske barnehager og barnehager med samiske barn. Et prosjekt på oppdrag fra Samisk høgskole og Sametinget

Stortingsmelding nr. 11, 2008-2009 Læreren – rollen og utdanningen. Oslo:

Kunnskapsdepartementet

Stortingsmelding nr. 28, 2007-2008 Samepolitikken. Oslo: Arbeids- og

inkluderingsdepartementet

Stortingsmelding nr. 34, 2001-2002 Kvalitetsreform om høyere samisk utdanning og forskning. Oslo: Utdannings- og forskningsdepartementet

Strategier for høyere utdanning og forskning i Finnmark 2007-2010. (FFD 2/2007) Vadsø:

Finnmark fylkeskommune

Strategiplan for samisk kirkeliv - høringsdokument februar 2010. Samisk kirkeråd, Den

Norske kirke

Todal, Jon (2007). Samisk språk i Svahken Sijte. Sørsamisk vitalisering gjennom barnehage og skule. Diedut Nr.1:2007

Vedlegg 1. Prosjekter og strategier som er i gang

1.1 Prosjekter

1.1 GNIST og Gollevirgi/Drømmejobben

Kunnskapsdepartementet satte i 2009 i gang et femårig nasjonalt partnerskap for en helhetlig lærersatsing, *GNIST*, for å rekruttere flere lærere. Målet er kompetanseoppbygging for lærere og skoleledere, forbedring av lærerutdanningene, økt rekruttering av lærere og økt status for læreryrket. I Finnmark tok Fylkesmannen i Finnmark initiativ til å danne rekrutteringspartnerskapet *Gollevirgi/Drømmejobben* mellom Finnmark fylkeskommune, Høgskolen i Finnmark, Samisk høgskole, Sametinget og KS Finnmark. Målsetningen var å øke tallet på søkere til førskole- og allmennlærerutdanningene ved Høgskolen i Finnmark og Samisk høgskole, skoleåret 2009/2010. Det var samtidig et langsiktig mål å beholde og øke tallet på og faglært pedagogisk personale i barnehager og skoler i Finnmark. Prosjektet gav positiv uttelling, og er blitt videreført for skoleåret 2010/2011 (*Sluttrapport Drømmejobben*, Bedriftskompetanse as, 2009 og 2010). Sametingsrådet ønsker at Troms, Nordland og Hedmark også skal innlemmes i dette samarbeidet. Arbeidsgruppa finner at dette prosjektet har hatt positiv virkning på rekrutteringen til samisk lærerutdanning, og finner det naturlig at det videreføres, også i nye geografiske områder.

1.2 Samiske veivisere

Tiltaket *Samiske veivisere* ble satt i gang av Kommunal- og regionaldepartementet i 2004 som et treårig prøveprosjekt der tre ungdommer reiste rundt til skoler rundt om i landet i ett år for å informere om samisk kultur og samiske samfunnsforhold. I dag ligger prosjektet under Fornyings- administrasjons- og kirkedepartementet. I *Stortingsproposisjon nr. 1 (2007-2008)* ble det i tråd med konklusjonen i evalueringen av prosjektet høsten 2007 slått fast at ordningen med samiske veivisere skulle videreføres som et fast tiltak.

De samiske veiviserne reiser hovedsakelig rundt til videregående skoler, men besøker også ungdomsfora og studenter ved andre lærerutdanninger i Norge. De opplever at det de presenterer, er sterkt etterspurt også der. De samiske veiviserne har fått opplæring ved Samisk høgskole i Kautokeino for å kunne gjennomføre oppgavene sine. Det er tilsatt en egen koordinator for *Samisk veivisere* ved Samisk høgskole.

Arbeidsgruppa vil framheve at ordningen kan være en modell for en ordning med rekrutteringsambassadører for samisk høyere utdanning (jf. pkt. 3.8.2).

1.3 Samarbeid og koordinering mellom utdanningsinstitusjoner som tilbyr samisk utdanning

Samarbeidet mellom Samisk høgskole, Universitetet i Nordland og Høgskolen i Nord-Trøndelag bør nyttes til å utvikle robuste fagmiljøer og forutsigbare tilbud for studentene. I *St.meld. nr. 11 (2008 – 2009). Læreren – rollen og utdanningen* sies det at det er ønskelig med ” et tettere samarbeid mellom Samisk høgskole, Høgskolen i Bodø (nåværende Universitetet i Nordland, red.anm.) og Høgskolen i Nord-Trøndelag for å få et godt og forutsigbart tilbud om lærerutdanning i lulesamisk og sørsamisk” (s. 27). Et samarbeid er under etablering, og en videreutvikling av dette samarbeidet er nødvendig for å klargjøre hvordan ansvarsområdene innenfor lulesamisk og sørsamisk lærerutdanning skal fordeles mellom utdanningsinstitusjonene. Det er naturlig å se dette som en del av *SAK - samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon* i universitets- og høgskolesektoren². På dette grunnlaget har Samisk høgskole, Universitetet i Nordland og Høgskolen i Nord-Trøndelag søkt om midler gjennom SAK for at disse høgskolene kan samles i en egen funksjonell samarbeidsregion for samisk lærerutdanning. Aktuelle samarbeidsområder er utvikling av innhold i utdanningen, bruk av fagpersonale, FoU, markedsføring og rekruttering av studenter. Samisk høgskole er positiv til å ha en sentral rolle ved koordinering av arbeidet i en slik region sammen med de øvrige to høgskolene. Som en forlengelse av dette er det også behov for etablering av et større nettverk for samordning og samarbeid innen samisk høyere utdanning. Ikke minst viktig vil dette være for de institusjonene som tilbyr høyere utdanning i samisk. En koordinering og et samarbeid om tilbudene vil skape nødvendig forutsigbarhet for brukerne. I et slikt samarbeid er også Universitetet i Tromsø en viktig deltaker. Det er også ønskelig å utvide samarbeidet innen et slikt nettverk til svenske og finneske utdanningsinstitusjoner som tilbyr høyere utdanning i eller på samisk.

Som nevnt i strategien, ber flertallet i kirke-, -utdannings- og forskningskomiteen i Stortinget i *Innstilling fra Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Læreren, rollen og utdanning*

² Det er bred politisk enighet om å fremme økt samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon (**SAK**) i universitets- og høgskolesektoren. Stjernø-utvalget foreslo i sin tid en sentralt styrt strukturreform i sektoren, men dette er nå snudd til at strukturrendringer skal være frivillige, og samarbeid mellom institusjonene skal forankres i fagmiljøene og institusjonsledelsen.

”Regjeringen om snarest å komme tilbake til Stortinget med status for rekrutteringsutfordringene knyttet til samisk lærerutdanning og tiltak for å sikre rekrutteringen” (s.17).

Som videreutvikling er følgende to tiltak foreslått som del av arbeidet med rekrutteringsutfordringene:

- etablere et fast SAK-samarbeid for samisk lærerutdanning
- etablere et samordnings- og koordineringsnettverk for høyere utdanning i samisk

1.4 Samarbeid mellom Árran lulesamiske senter og Universitetet i Nordland

Universitetet i Nordland og Árran lulesamiske senter inngikk 13. april 2007 en avtale om etablering av et forsknings- og utdanningsmiljø for urfolksstudier – *Forskningsinstitutt for urfolksstudier*. Árran har også inngått en samarbeidsavtale med Scott Polar Research Institute, University of Cambridge som slik blir en del av avtalen mellom Universitetet i Nordland og Árran.

Den sentrale ideen bak disse avtalene er å bygge opp et utdannings - og forskningsmiljø på det lulesamiske området med et hovedfokus på urfolk og nordområdene.

Samarbeid med Árran- lulesamisk senter er en integrert både av strategien om etablering av Universitetet i Bodø og den institusjonsinterne strategien for nordområdene.

2 Rekrutteringsplan for Samisk høgskole

Samisk høgskole utarbeidet i 2005 en rekrutteringsplan som har blitt revidert hvert år. I rekrutteringsplanen for 2010/2011 er følgende rekrutteringsprinsipper skissert: 1) Utvide det geografiske rekrutteringsområdet for å få studenter også fra områder som Samisk høgskole vanligvis ikke rekrutterer fra, 2) Et allsamisk perspektiv skal stå i sentrum i rekrutteringen, 3) Rekruttere flere studenter fra kystområder, fra finnesk og svensk side, og i framtida også flere fra russisk side. Derfor skal Samisk høgskole sette i gang tiltak slik at flere kan få mulighet til å tilegne seg samisk språkkompetanse gjennom samisk begynnerkurs 1 og 2, og semesteremne i samisk. Det skal utarbeides en plan for praktisk gjennomføring av disse rekrutteringsprinsippene. Formålet for rekrutteringsarbeidet ved Samisk høgskole er å få flere studenter. Dette skal oppnås ved å synliggjøre høgskolens profil, utvikle nytt rekrutteringsmaterieill, holde informasjonsstand, sikre kvalitet i fagtilbudene, tilrettelegge for et godt studiemiljø, involvere ansatte og studenter i rekrutteringsarbeidet og gjennomføre

spørreundersøkelse både internt og eksternt. Samisk høyskole har identifisert ulike målgrupper i henhold til opplæringstilbudene innenfor grunnutdanning, faglig opplæring og videreutdanning og enkeltemner. Rekrutteringsplanen inneholder også beskrivelser av de ulike rekrutteringsmåtene som blir brukt, internett, informasjonsmateriell, oppfordringsbrev, intern informasjon om rekruttering, direkte rekruttering, åpen dag, rekrutteringsturer til utvalgte skoler, festivaler/marknader og konferanser.

3 Samisk strategiplan for Universitetet i Tromsø

Universitetet i Tromsø har også et nasjonalt ansvar for samisk og urfolksrelatert forskning, utdanning og formidling. Samisk strategiplan for Universitetet i Tromsø ble utarbeidet i 1999, og har en gyldighetsperiode fra 2000 til 2010. I planen presenteres en omfattende liste over tiltak som vil bidra til å styrke rekruttering og utvidelse av samisk og urfolksrelatert forskning og utdanning. De foreslåtte tiltakene i samisk strategiplan er i et handlingsprogram strukturert i tre overordnede temaområder:

- a) styrking av samisk språk
- b) styrking av rammevilkår for forskning og utdanning
- c) rekruttering, informasjon og institusjonssamarbeid.

Forslagene til tiltak er basert på innspill fra fagmiljøene ved universitetet.

Senter for samiske studier er i ferd med å utarbeide en strategiplan for en ny periode.

4 Strategier for fylkeskommunene

Sametinget har i perioden 2005-07 inngått samarbeidsavtaler med fylkeskommunene Finnmark, Troms, Nordland, Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og Hedmark med tanke på bevaring og utvikling av samisk samfunn, kultur og næringsliv. Samiske språk og utdanning omfattes av disse avtalene. Fylkeskommunene følger opp sitt ansvar på ulike vis.

Finnmark fylkeskommune har for eksempel i *Strategier for høyere utdanning og forskning i Finnmark 2007-2010*³ skissert innsatsområder med delmål og strategier. Den overordnede målsettingen for strategidokumentet om høyere utdanning er: *Finnmark skal være en sentral*

³ Som nå er under revisjon

bidragsyter og initiativtaker for Norge i kunnskapsutvikling i og for nordområdene. I strategien forventes det at Høgskolen i Finnmark og Samisk høgskole har offensive rekrutteringsstrategier nasjonalt og internasjonalt og at de presterer godt i nasjonale sammenligninger. Finnmark fylkeskommune vil støtte opp om videre utvikling av samisk utdanning og forskning både ved Samisk høgskole og Høgskolen i Finnmark.

Som eiere av de videregående skolene er fylkeskommunene sentrale for å legge grunnlaget for at samisk og annen ungdom får grunnlag og interesse for videre studier. Fylkeskommunene er derfor viktige støttespillere for å rekruttere ungdom til samisk høyere utdanning. Et mulig tiltak er derfor møter med ledelse og administrasjon i fylkeskommunene hvor det fokuseres på dette. Det er også viktig å avklare hvilke konkrete stimuleringstiltak fylkeskommunene rår over, utover å gi god språkopplæring.

5 Strategi for Sametinget

Sametinget regner kunnskap og kompetanse som bærebjelker i utviklingen og styrkingen av samiske samfunn, og har derfor i sitt budsjett for 2010 følgende hovedmål for kapittel 4 opplæring:

Kunnskap og kompetanse er grunnlaget for utvikling og styrking av samiske samfunn.

Videre omtaler et av delmålene særskilt høyere utdanning og forskning slik:

All høyere utdanning og forskning ivaretar det samiske perspektivet.

Sametinget har i budsjettet også fastsatt strategier for hvordan de vedtatte målene kan nås. Blant strategiene i kapitlet om opplæring er følgende strategier særlig aktuelle for høyere utdanning og forskning:

- arbeide for at den nasjonale utdanningspolitikken ivaretar det samiske perspektivet
- bidra til at voksne får opplæring i samisk språk
- bidra til at Samisk høgskole utvikles til et urfolksuniversitet
- gjennom aktiv virkemiddelbruk styrke kunnskap og kompetanse i samiske samfunn

Med bakgrunn i vedtatte mål og strategier har Sametinget blant annet etablert ulike stipend for videregående opplæring og høyere utdanning som omtales nærmere i kapittel 5.2.3 og engasjert seg i arbeidet med rekruttering til høyere utdanning generelt og førskole- og lærerutdanning spesielt.

6 Strategi for Samisk kirkeråd

Samisk kirkeråd har i kapittel 5.9 i *Forslag til Strategiplan for samisk kirkeliv* omtalt rekrutteringssituasjonen. Det slås fast at ”tilgangen på kvalifisert samiskspråklige arbeidskraft er en utfordring”. Samisk kirkeråd har satt i gang ulike tiltak for å fremme rekruttering av samer til kirkelig virksomhet og til kirkelige utdanninger. Nord-Hålogaland bispedømme har hatt språkopplæring av prester i samarbeid med Samisk høgskole. Videre framheves det at ”Den norske kirke trenger å arbeide bevisst med kompetanseutvikling og rekruttering for å sikre tilstrekkelig samisk språk- og kulturkompetanse blant kirkens ansatte”. Samisk kirkeråd har skissert en rekrutteringsstrategi i forhold til bredden av stillinger i Den norske kirke: ”Målsetningen for rekrutteringen bør være å bidra til å skape et samisk kirkeliv som blaa. styrker samers kulturelle og språklige identitet i kirken”. Aktuelle stimulerings tiltak som nevnes er stipend til samiskspråklig ungdom som tar teologistudier, mentorordning og finansiering ved deltakelse i kurs i samiske språk/emner.

Ved Samisk høgskole er det gjennomført et studietilbud for å rekruttere til kirkelig tjeneste og utdanning. Studiet heter ”Tro og livstolkning i Sápmi”.

Dette studiet har aktualitet av to grunner:

- i) den nye grunnskolelærerutdanningen har faget religion, livssyn og etikk som et valgfag for lærerstudenter, og
- ii) det er behov for rekruttering til kirkelig tjeneste blant samiskspråklige personer

Fra Samisk høgskoles side vil et mulig permanent opplæringstilbud forutsette etablering og utvikling av et fagmiljø ved institusjonen for å representere en ressurs for samiske språk i kirken.

Vedlegg 2. Gjeldende virkemidler for rekruttering til høyere samisk utdanning

1 Innledning

Det er satt i verk tiltak for å bedre rekrutteringen til samiske språkstudier og samisk lærerutdanning. Arbeidsgruppa, som har utarbeidet forslag til en langsiktig nasjonal strategi for rekruttering til alle nivå fra barnehage til høyere utdanning med vekt på samiske språk og lærerutdanning, er ett slikt tiltak. Samisk høgskole, Høgskolen i Nord-Trøndelag, Universitetet i Nordland og Universitetet i Tromsø har også alle fått tildelt kr 200 000 i 2009 og i 2010 for å utforme rekrutteringstiltak med sikte på opptak høsten 2010 og høsten 2011.

2 Statlige stimuleringsordninger

Kunnskapsdepartementet har fra og med 2010 fastsatt at studenter som fullfører en pedagogisk utdanning og har gjennomført 60 studiepoeng i samisk, skal få ettergitt studielån fra Statens Lånekasse med inntil kr 50 000. (Jf. omtale av ordningen i *St.meld. nr 11 (2008-2009)*, s. 27.)

2.1 Studiehjemler

Fylkesmannen i Finnmark disponerer studiehjemler som kan gis til lærere som ønsker å studere samisk. For skoleåret 2010/2011 stod 3,5 hjemler til disposisjon. Fire lærere har fått en halv studiehjemmel hver. Det vil si at en og en halv studiehjemmel står ubrukt.

Gruppa vil i den forbindelse framheve at studiehjemlene også bør kunne tildeles lærere som ønsker å ta grunnutdanning i samisk.

2.2 Opptakskvoter

Kunnskapsdepartementet har fastsatt opptakskvoter til en rekke studier for å bedre rekrutteringen av samiskspråklige søkere til høyere utdanning ved Universitetet i Tromsø, Høgskolen i Lillehammer, Høgskolen i Finnmark og ved Norges veterinærhøgskole:

Ved Universitetet i Tromsø:

<i>Akvakultur, fiskerifag og fiskehelse</i>	1 studieplass
<i>Rettsvitenskap</i>	3 studieplasser
<i>Odontologi</i>	to studieplasser
<i>Integrert master i teknologiske fag</i>	5 % kvote
<i>Medisin</i>	inntil 2 studieplasser
<i>Farmasi</i>	inntil 2 studieplasser
<i>Andre helsefaglige utdanninger</i>	10 %

Ved Norges veterinærhøgskole

<i>Veterinærstudiet</i>	1 studieplass
-------------------------	---------------

Ved Høgskolen i Finnmark:

<i>Sykepleierutdanning</i>	10 % kvote
----------------------------	------------

Ved Høgskolen i Lillehammer

<i>Fjernsynsteknikk</i>	2 studieplasser
-------------------------	-----------------

Samordna opptak ble i 2005 bedt om å koordinere kriteriene for kvotetilhørighet . Etter høring med berørte institusjoner, samiske videregående skoler og Sametinget, ble det fastsatt felles kriterier som ble innført fra og med opptak til studieåret 2006/2007. Kravene for å bli vurdert i slik kvote er at søkerne må kunne dokumentere ett av følgende:

- samisk avlagt som første- eller andrespråk i videregående opplæring
- vitnemål fra grunnskole der samisk er dokumentert som første- eller andrespråk
- bestått 60 studiepoeng eller semesteremne i samisk fra universitet eller høgskole
- realkompetansevurdering av samiske språkkunnskaper i forhold til språkkravet i samisk fra videregående opplæring

2.3 Sametingets ordninger

Sametinget forvalter en stipendordning for elever i videregående skole for å motivere til valg av samisk som første- eller andrespråk eller som fremmedspråk

En fulltidslev i videregående skole som tar samisk i fagkretsen, får stipend inntil kr 10 000 per undervisningsår. Elever som har samisk som førstespråk, får størst stipend. Elever med samisk som 2.språk får 25 % reduksjon og elever med samisk som fremmedspråk får 50 % reduksjon. Det er satt av 2,4 mill. kroner i 2010 til fordeling mellom de kvalifiserte søkerne.

Stipendordningen for elever i videregående skole er med på å skape større rekrutteringsgrunnlag for samisk høyere utdanning.

Sametinget har for 2010 også avsatt kr 1 550 000 til stipend for høyere utdanning. I 2010 prioriteres høyere utdanning i læremiddelpedagogikk, førskole- og allmennlærerutdanning med samisk i fagkretsen, høyere utdanning i sør-, lule- eller nordsamisk språk der sørsamisk og lulesamisk prioriteres høyest, videreutdanning innen eldreomsorg, videreutdanning innen forebygging og rehabilitering av psykososiale lidelser blant samiske barn og unge, høyere utdanning innen natur og miljø, herunder samisk tradisjonell kunnskap av relevans for det samiske samfunn og områder, og tolkeutdanning for samiske tolker og translatører. I 2010 er det også åpnet for å tildele stipend for innføringsstudier i samisk språk fra 15 til 30 studiepoeng, for at studenter kan kvalifisere seg til videre studier i og på samisk..

3 Nordland fylkeskommune

Nordland fylkeskommune ønsker å stimulere til økt kompetanse i samiske språk for å styrke og ivareta språkene, og sikre kvalifisert fagpersonell med samisk språkkompetanse innen ulike yrkesgrupper. Nordland fylkeskommune gir utdanningsstipend for å motivere til utdanning i samisk språk og tilskudd til språkmotiverende tiltak for å stimulere til aktiv bruk av samisk i ulike sammenhenger.

Søkere som studerer samisk språk på universitets- og høgskolenivå, og søkere som har samisk språkopplæring på videregående skole, kan søke om utdanningsstipend. På videregående nivå er det følgende satser: Samisk som førstespråk kr 8000, andrespråk kr 5000 og fremmedspråk/programfag kr 2000. De som studerer på høgskole-/universitetsnivå, får kr 10 000 per 30 studiepoeng. Søkere må ha vært bosatt i Nordland i minimum 2 år for å kunne

søke stipend. Søkere som er midlertidig bosatt utenfor Nordland pga. familieforhold eller lignende, vurderes særskilt i hvert enkelt tilfelle.

Mottatte søknader:

2007/08 39 søknader

2008/09 48 søknader

2009/10 71 søknader

Samiske lag, foreninger, organisasjoner og institusjoner i Nordland kan søke tilskudd til språkmotiverende tiltak.

4 Institusjonelle ordninger

4.1 Seminarii Laponici Fond

Seminarii Laponici fond ble grunnlagt i Trondheim 24.3.1752. Samisk høgskole har forvaltet fondet siden 1997. Fondet har et eget styre bestående av rektorene ved Universitetet i Tromsø, Høgskolen i Nord-Trøndelag, Universitetet i Nordland og Samisk høgskole. Det utdeles stipend hvert annet hvert år til studenter som leser samisk som en del av lærerutdanningen.

4.2 *Universitetet i Tromsø*

Joho Niillas stipeanda er en stipendordning til studier av samisk språk ved Universitetet i Tromsø. Stipendet er et stimuleringsiltak for å få flere studenter til å studere samisk. Studenter som søker Joho Niillas stipeanda, må studere samisk på 2000-nivå (tilsvarer det tidligere mellomfagstillegget) eller mastergradsnivå. Tiltaket er en del av Universitetet i Tromsøs arbeid med realiseringen av *Samisk strategiplan*. Stipendet skal lyses ut en gang i året, og det er satt av NOK 20.000 til utdeling.

Vedlegg 3. Statistikk over hvor mange som får samisk opplæring

Barnehage

Barnehagen er en svært viktig arena for læring av språk. I noen samiske områder er barnehagen det eneste domenet utenfor hjemmet der samiske førskolebarn får bruke språket. Ofte blir barnehagen den viktigste formidleren av språket, da det i noen områder snakkes lite samisk i hjemmene. Barnehagen kan gi foreldre som ikke selv kan språket, mulighet til å velge samisk for barna sine.

Samiske tall forteller 2 gir opplysninger om antall samiske barn som får språktilbud. Tallet på samiske barnehager og tallet på barn i samiskspråklige barnehagetilbud har vært ganske stabilt de siste årene. I 2002 var det 880 barn. 2006 var et toppår med 975 barn. I perioden 2006-2009 var det en liten nedgang til 940 barn (Tabell 1). I 2008 fikk 884 barn et nordsamisk barnehagetilbud, 27 et lulesamisk barnehagetilbud og 29 barn fikk et sørsamisk barnehagetilbud. Tallet på barn som får barnehagetilbud har steget betraktelig både på lulesamisk og sørsamisk. Fra 2002 til 2008 har tallet på barn som får et lulesamisk barnehagetilbud, blitt fordoblet fra 13 til 27 barn (Tabell 1). Tallet på barn som fikk barnehagetilbud i sørsamisk har steget fra 5 barn i 2002 til 29 barn i 2008 (Tabell 1).

Grunnskolen

I overkant av 2300 elever har samisk i grunnopplæringen (2009/2010) I tillegg hadde i overkant av 900 elever samisk som opplæringsmål. Tallet på barn som får samisk i grunnopplæringen økte fra 1997/1998 til 2005/2006. Etter det har det vært en liten nedgang, også for skoleåret 2009/2010. I grunnskolen er antallet førstespråkeelever relativt stabilt, men antall andrespråkeelever har gått ned i perioden 2006-2009.

Videregående opplæring

Årlig er det omtrent 450 elever som får samiskopplæring i videregående skole.

Elever som leser samisk på videregående nivå, kan årlig søke om stipend fra Sametinget. Omtrent alle som har samiskundervisning, søker om dette tilskuddet.

Stipend for elever med samisk i fagkretsen i videregående skole:

2009/10, totalt 447. Førstespråk: 200, Andrespråk: 142, Fremmedspråk: 105

2008/09, totalt 461. Førstespråk: 194, Andrespråk: 150, Fremmedspråk: 117

2007/08, totalt 461. Førstespråk: 193, Andrespråk: 130, Fremmedspråk: 138

Tabeller

Tabell 1. Antall barn som får samisk språktilbud i barnehagen 2002-2008. Kilde: *Samiske tall forteller 2*

År	2002	2006	2007	2008
Antall barn med samisktilbud i alt	880	975	956	940
Antall barn i samisk barnehage	870	929	925	905
Antall barn som får samisktilbud i norsk barnehage	10	46	31	35
Antall barn med nordsamisk tilbud i alt	862	946	917	884
Antall barn i nordsamisk barnehage	857	906	900	868
Antall barn som får nordsamisk tilbud i norske barnehager	5	40	17	16
Antall barn med lulesamisk tilbud i alt	13	12	18	27
Antall barn i lulesamisk barnehage	13	12	18	27
Antall barn som får lulesamisk tilbud i norske barnehager	0	0	0	0
Antall barn med sørsamisk tilbud i alt	5	17	21	29
Antall barn i sørsamisk barnehage	0	11	7	10
Antall barn som får sørsamisk tilbud i norske barnehager	5	6	14	19

Tabell 2. Antall grunnskoleelever. Kilde: *Samiske tall forteller 2.*

År	1997/98	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09
Tall på grunnskoleelever med samisk i fagkretsen i alt	2115	3055	2672	2542	2517
Elever med samisk som førstespråk	897	998	1020	1027	1043
Elever med samisk som andrespråk	1218	2057	1652	1515	1474
Elever med sørsamisk i fagkretsen	90	123	116	105	101
Elever med sørsamisk i fagkretsen (1.språk)	4	16	18	16	19
Elever med sørsamisk i fagkretsen (2.språk)	86	107	98	89	82
Elever med lulesamisk i fagkretsen	53	88	77	79	77
Elever med lulesamisk i fagkretsen (1.språk)	18	29	31	25	27
Elever med lulesamisk i fagkretsen (2.språk)	35	59	46	54	50
Elever med nordsamisk i fagkretsen	2249	2844	2479	2354	2339
Elever med nordsamisk i fagkretsen (1.språk)	875	953	971	984	997
Elever med nordsamisk i fagkretsen (2.språk)	1374	1891	1508	1370	1342

Tabell 3. Språkvalg ved de statlige samiske videregående skolene i Kautokeino og Karasjok.
Kilde: *Samiske tall forteller 2*

		I alt	Kautokeino	Karasjok
2009/2010	1.språk	134	74	60
	2.språk (2)	27	7	20
	2.språk (3)			26
	Fremmedspråk			
	Antall elever	160	81 ⁴	106 ²
2008/2009	1.språk	140	94	46
	2.språk (2)	31	7	24
	2.språk (3)	21	0	21
	Fremmedspråk	3	3	0
	Antall elever	195	104	91
2007/2008	1.språk	131	84	47
	2.språk (2)	31	7	24
	2.språk (3)	19	0	19
	Fremmedspråk	0	0	0
	Antall elever	181	91	100
2006/2007	1.språk	139	80	59
	2.språk (2)	51	7	44
	2.språk (3)	2	1	1
	Fremmedspråk	4	4	0
	Antall elever	196	92	104

⁴ Tall innhentet direkte fra skolene

Tabell 4. Antall elever som leser samisk på fylkeskommunale videregående skoler i Norge i 2007/2008 og 2008/2009 (Kilde: Utdanningsdirektoratet).

År	2007/2008	2008/ 2009
Totalt antall elever	243*	288*
Nord-Trøndelag	15	16
Nordland	25	28
Troms	54	91
Finnmark	135	145

*Fylker med små tall er fjernet fra tabellen av personvern hensyn

Vedlegg 4. Aktuelle målgrupper

Grupper med samisktalende

	Samisktalende personer		Antatt foretrukket undervisningsmodell/-måte/-struktur	
	Gruppeforklaring Hvem	Motivasjon for å søke	Heltid (H) Deltid (D) Modulbasert (M) Desentralisert/ fjernundervisning (X)	Særlige tiltak å fokusere på ved rekruttering
1	Studenter direkte fra videregående skole som ønsker å ta samisk lærerutdanning eller annen samisk høyere utdanning	Yrkesstatus og gode arbeidsvilkår Sikker jobb etter endt skolegang Studier må være lett tilgjengelige både med tanke på søking og oppstart, forutsigbarhet i studieløpet når det gjelder emnevalg. Ønske om å styrke sin samiske identitet.	H	<p>Bygge og tilby:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gode, attraktive, interessante og relevante studieprogrammer • sterkt studiemiljø og godt sosialt miljø må vektlegges ved utdanningsinstitusjonene <p>Informere om:</p> <ul style="list-style-type: none"> • at studiene gir et bredt perspektiv og innsikt i både tradisjonell og vitenskapelig kunnskap⁵ • at studiet gir varierte jobbmuligheter <p>Utdanningsinstitusjonene bør</p> <ul style="list-style-type: none"> • tilby elever i videregående skole transport for å besøke utdanningsinstitusjoner • delta på samiske konferanser/festivaler/marknader

⁵ Gjelder særlig Samisk høyskole

				<ul style="list-style-type: none"> • sende brev direkte til samiskspråklige elever på videregående skole • være synlig og lett tilgjengelig gjennom tradisjonelle og nye medier som utdanningsmesser og internett • bygge opp kontakt/relasjon tidlig i utdanningsløpet i form av åpen dag og ved å besøke samiske grunnskoler.
2	Personer med høyere utdanning som ønsker samiskspråklig kompetanse	<p>Ønske om å forbedre kommunikasjonen med andre på arbeidsplassen eller i lokalmiljøet som er samiskspråklige</p> <p>Ønske om personlig selvrealisering eller å bygge opp egen samiske identitet</p> <p>Stå sterkere i konkurransen på arbeidsmarkedet</p>	D M X	<p>Bygge og/eller tilby:</p> <ul style="list-style-type: none"> • levedyktige økonomiske ordninger under studiet • gode, attraktive, interessante og relevante studieemner <p>Informere om:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nye arbeidsmuligheter/-markeder og synliggjøre det mangfoldet som finnes • at studier i et samisk miljø kan gi nye perspektiver og innsikt i både tradisjonell og vitenskapelig kunnskap • framtidige arbeidsmuligheter

3	<p>Personer som har behov for etterutdanning i samiske språk og annen samisk høyere utdanning, for eksempel spesialpedagogikk, tolkeutdanning og samiske språk</p>	<p>Status i form av økonomiske fordeler i og under studier og muligheter for bedre lønn Samiske språktiltak prioriteres på arbeidsplassen deres Ønske om personlig selvrealisering Stå sterkere i konkurranse-markedet</p>	<p>H D M X</p>	<p>Bygge og/eller tilby:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gode, attraktive, interessante og relevante studieemner • fleksible utdanninger • muligheter for gunstige økonomisk ordninger <p>Informere om:</p> <ul style="list-style-type: none"> • at det er et særlig behov for samiske kompetanse og at det er viktig i en arbeidssammenheng
4	<p>a) Personer med realkompetanse som kan starte direkte på studier hvor undervisnings-språket er samisk</p> <p>b) Personer som mangler fag for å kunne søke seg til høyere utdanning</p> <p>Gruppe 5b finner man særlig i utkantstrøk. Mange av disse er godt etablert på</p>	<p>Får studiekompetanse samtidig som de studerer samisk. Personlig selvrealisering og ønske om å fremme sin samiske identitet Stå sterkere i konkurranse-markedet</p>	<p>H D M X</p>	<p>Bygge og tilby</p> <ul style="list-style-type: none"> • gode, attraktive, interessante og relevante studieløp • robust studiemiljø • et fleksibelt utdanningsløp som ikke hindrer dem i deres daglige virke (nett-/fjernundervisning) • mulige stipendordninger som gjør at denne gruppa kan kvalifisere seg og få kompetanse <p>Informere om:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hvilke studiemuligheter som finnes

	<p>hjemstedet, og en del av disse er tilknyttet primærnæringene. Disse kan ha behov for god tilrettelegging for å kunne fullføre et studieløp</p>		<p>Bruke ressurser på:</p> <ul style="list-style-type: none"> • å tilpasse studietilbudet slik at det blir et smidig løp • å finne denne gruppa • god oppfølging for å hindre frafall • bruk av nyeste teknologi for å gjøre studiene interaktive <p>Utdanningsinstitusjonene bør</p> <ul style="list-style-type: none"> • utarbeide gjennomførbare studieplaner for disse gruppene • samarbeide med institusjoner for å fange opp søkere fra gruppa og beholde dem i studiet
--	---	--	---

Grupper med ikke-samisktalende

	Ikke-samisktalende personer som må gjennom forkurs for å kvalifisere seg til samiskspråklige studier. <i>Kan sees på som spesielt motiverte pga. egen interesse</i>	Antatt foretrukket undervisningsmodell/-måte/-struktur		
	<p>Gruppeforklaring</p> <p>Hvem</p>	<p>Motivasjon for å søke</p>	<p>Heltid (H)</p> <p>Deltid (D)</p> <p>Modulbasert (M)</p> <p>Desentralisert/ fjernundervisning (X)</p>	<p>Særlige tiltak å fokusere på ved rekruttering</p>
5	<p>Voksne, kanskje særlig fra kystområder, som har realkompetanse. Særlig grupper fra områder som ikke hører til det</p>	<p>Yrkesstatus og gode arbeidsvilkår.</p> <p>Et særlig behov for samisk der de skal jobbe/søke jobb eller i nærmiljøet deres</p> <p>Ønske om å forbedre kommunikasjon med andre</p>	<p>H</p> <p>D</p> <p>M</p> <p>X</p>	<p>Tilby:</p> <ul style="list-style-type: none"> • et fleksibelt utdanningsløp som ikke hindrer dem i deres daglige virke (nett-/fjernundervisning)

	samiske forvaltnings-området	som er samiskspråklige Personlig selvrealisering med et ønske om å fremme sin samiske identitet Stå sterkere i konkurransemarkedet		Informasjon:
6	Voksne med formell studiekompetanse		H X	<ul style="list-style-type: none"> • skissere nye jobbmuligheter med samiske språkkunnskaper • synliggjøre at bruk av samisk i offentlige tjenester er en rettighet som det er et reelt behov for
7	Ungdom med formell studiekompetanse	Økonomiske fordeler i og under studier Ønske om å kommunisere med samisktalende ungdommer i andre land Selvrealisering med et ønske om å styrke og bygge sin samiske identitet	D M X	<ul style="list-style-type: none"> • tilby studier gjennom direkte kontakt med målgruppa • være synlige på sosiale arenaer som samiske marknader/festivaler
8	Personer med behov for samisk kulturkunnskap. Dette er en voksende gruppe i alle sektorer. Gruppa har ikke som mål å lære seg samiske språk, men å få kunnskap om samisk kultur.	Ønske om å forbedre kommunikasjon med samiske miljøer Ønske om kunnskap om samiske forhold, enten som personlig selvrealisering eller i jobbsammenheng Stå sterkere i arbeidsmarkedet	H M X	<ul style="list-style-type: none"> • informasjon om studieemner/moduler til aktuelle arbeidsplasser og miljøer

Tilbud ved institusjoner for høyere samisk utdanning og forskning

1 Gjeldende organisering av institusjonelle ansvarsforhold

Det er flere institusjoner som er tillagt ansvar for å gi høyere utdanning og drive forskningsvirksomhet rettet mot den samiske befolkning. I *St.meld. nr.34 (2001-2002) Kvalitetsreformen Om høyere samisk utdanning og forskning* gis en oversikt over utdanningstilbud og forskningsvirksomhet beregnet for samiskspråklige studenter og utdanningstilbud i samiskrelaterte fag enten gitt selvstendig eller i samarbeid mellom flere institusjoner. De institusjoner som omtales, er Universitetet i Tromsø, Samisk høgskole, Universitetet i Nordland, Høgskolen i Nord-Trøndelag, Høgskolen i Finnmark, Høgskolen i Nesna, Høgskolen i Oslo, Norges landbrukshøgskole og Universitetet i Oslo (jf. kapittel 4).

De institusjonelle ansvarsforholdene for høyere samisk utdanning og forskning ble nærmere presisert i samme melding. Presiseringen gjelder:

1. Universitetet i Tromsø ”skal ha et nasjonalt ansvar for urfolksrelatert forskning, utdanning og formidling, inklusiv samisk” (jf. punkt 9.2.2). Når det gjelder samisk språk vises det til at ”faget fungerer i en fakultær sammenheng der de ulike fagdisipliner samlet danner et solid språkvitenskapelig miljø som virker gjensidig befruktende. Det vil av den grunn være viktig at faget også opprettholdes ved universitetet. Videre utvikling og bevaring av samisk språk, inklusiv sørsamisk og lulesamisk der miljøene er spesielt små, må stå sentralt. Det samme gjelder utvikling av samisk som vitenskapelig språk. Universitetet vil på denne bakgrunn fortsatt ha et særlig ansvar for forskerutdanning i samisk språk. Det bør foregå i nært samarbeid med Samisk høgskole og høgskolene i Bodø og Nord-Trøndelag” (jf. punkt 9.2.3).
2. Samisk høgskole ”er den eneste høyere utdanningsinstitusjon i Norge som fullt ut er samiskspråklig. Undervisningen foregår i all hovedsak på samisk og samisk er også vedtatt som institusjonens administrative språk” (jf. punkt 9.3). Om samisk språk heter det blant annet: ”Samisk høgskole har siden etableringen nedlagt et stort arbeid i utviklingen av fagterminologi innen institusjonens ulike fagområder. Etableringen av samisk som vitenskapsspråk er imidlertid et langsiktig arbeid som krever vedvarende innsats. Høgskolen anses å ha en nøkkelrolle i den videre utvikling på dette området. Regjeringen

mener Samisk høgskole bør få et nasjonalt ansvar for utviklingen av det samiske språket som vitenskapsfag. Dette ansvaret vil omfatte samtlige språkgrupper, både nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk. Det forutsettes at høyskolen har nært samarbeid med fagmiljøer ved øvrige aktuelle utdanningsinstitusjoner” (jf. punkt 9.3.1). Om samisk kunshåndverk/duodji heter det blant annet: ”Samisk høgskole har satset på kompetanseoppbygging og er nok den institusjon som i dag har den høyeste spesialkompetanse innen dette fagområdet. (...) Det vil på denne bakgrunnen være naturlig at Samisk høgskole får hovedansvar for faget og dermed også et nasjonalt ansvar og for å utdanne kandidater på høyere nivå.” (jf. punkt 9.3.2). Med hensyn til samisk lærerutdanning, heter det at Samisk høgskole fortsatt ”vil ha nasjonalt ansvar for samisk lærerutdanning som tidligere, inklusive koordineringsansvar mellom institusjonene for aktuelle fag/fagområder og dermed også ansvar for kontakt og nettverksbygging mellom institusjonene.” Det gjelder spesielt i forhold til høyskolene i Bodø og Nord-Trøndelag ”som er tildelt delansvar når det gjelder samisk lærerutdanning” (jf. punkt 9.3.5).

Vitenskapsfag er i 2008 utvidet til også å omfatte reindrift. ”Høgskolen har et nasjonalt ansvar for å ivareta og utvikle reindrift, duodji og samisk språk som vitenskapsfag” (*St.meld. nr.28 (2007-2008) Samepolitikken* punkt 12.1).

3. Universitetet i Nordland ”er sentralt plassert i det lulesamiske området og har etablert et nært samarbeid med det lokale språk- og studiesenteret i Árran i Tysfjord. Det samarbeidet og den kompetansen som her er utviklet, bør bygges videre ut. (...) Regjeringen går inn for at Universitetet i Nordland fortsatt skal ha et nasjonalt ansvar for å gi utdanning i lulesamisk språk og kultur i en lærerutdanningskontekst. Høyskolens ansvar begrenses til å gi tilbud som ledd i grunnutdanning eller videreutdanning for lærere, eventuelt som frittstående fag på lavere grads nivå. Hovedansvar for å gi utdanning i samisk språk og kultur, inklusiv lulesamisk, på master og doktorgradsnivå vil tilligge Universitetet i Tromsø og Samisk høgskole” (jf. punkt 9.4).
4. Høgskolen i Nord-Trøndelag har som ”en sentral målsetting å utdanne flere lærere som har kunnskaper i sørsamisk språk og kultur som kan videreformidles i barnehage, grunnskole og videregående skole. (...) Desentraliserte studietilbud for lærere og førskolelærere som er i arbeid, har vist seg å gi økt studentgrunnlag og fungere godt. Høyskolen bør satse videre på å gi slike tilbud. Høyskolen i Nord-Trøndelag vil fortsatt bli tillagt nasjonalt ansvar for å gi utdanning i sørsamisk språk og kultur som ledd i

lærerutdanning. Høgskolens ansvar avgrenses tilsørsamisk språk og kultur i en lærerutdanningskontekst, mens Samisk høgskole og Universitetet i Tromsø vil ha hovedansvar for utdanning og forskning på høyere nivå i samisk språk, inklusiv sørsamisk” (jf. punkt 9.5).

Denne funksjonsfordelingen stadfestes i *St.meld. nr.28 (2007-2008) Samepolitikken* kapittel 12 under henvisning til *St.meld. nr. 34 (2001-2002)*.

I kapitlene 2–7 gjør de ulike institusjonene greie for forhold ved egen institusjon.

2 Samisk høgskole

2.1 Generelt

Samisk er opplærings-, forsknings- og administrasjonsspråk ved Samisk høgskole, og dette samsvarer med de målsettingene som ble satt ved etableringen av høgskolen. Samisk høgskole er den eneste institusjonen for forskning og høyere utdanning, på verdensbasis, som driver omtrent hele sin virksomhet på et urfolksspråk. Videreutvikling av samisk som vitenskapsspråk er en av de mest fundamentale og mest krevende oppgavene for Samisk høgskole.

Samisk høgskoles profil og målsetting er å tilby forskningsbaserte studietilbud som utvikler og styrker samisk kompetanse, språk, samfunn, kultur og næringer. Det allsamiske perspektivet vektlegges i Samisk høgskoles virksomhet. Samisk høgskole har flere prosjekter i gang, i samarbeid med andre institusjoner, innenfor samisk språkrevitalisering.

Samisk høgskoles strategi for utvikling av fagporteføljen og faglig profil

Samisk høgskole vil i 2010 fremme søknad til NOKUT om akkreditering av masterprogram i urfolkskunnskap og duodji. Arbeidet er i slutfasen og programmene vil bli fremmet for godkjenning i NOKUT høsten 2010. Høgskolen vil også fremme søknad om akkreditering av doktorgradsprogram i samisk. Doktorgradsprogrammer og flere masterprogrammer vil danne grunnlaget for å nå målet om akkreditering som vitenskapelig høgskole og dette danner så grunnlaget for et fremtidig allsamisk universitet. Målsettingen er satt ut fra behovene i det samiske samfunnet.

I oktober 2009 vedtok styret for Samisk høgskole å igangsette et arbeid med revidering av langtidsplanen for studiene. Parallelt med dette arbeidet utarbeides det en rekrutteringsplan for undervisnings- og forskningsstillinger, samt seniorpolitisk handlingsplan. Langtidsplanen danner grunnlaget for utviklingen av høgskolens fagportefølje og faglige profil.

Fágagohtiene, fagavdelingene ved høgskolen, er sentrale i dette arbeidet. I 2009 reviderte høgskolen organisasjonsstrukturen for å bringe forskning og undervisning i bedre samhandling med hverandre..

Samisk høgskole har fått ny mal for læreplaner og programmer i tråd med Bologna-prosessen, der prinsippet om læringsutbytte (learning outcomes) ble innført.

Samisk høgskole ledet høsten 2009 en arbeidsgruppe for ny rammeplan for samisk grunnskolelærerutdanning. Rammeplanen ble vedtatt av kunnskapsdepartementet 1. mars 2010. Studieportefølje for fordypningsfag (undervisningsfag) utgjør en stor del av arbeidet med høgskolens programplaner og strategier for de nye samiske grunnskolelærerutdanningene 1-7 og 5-10. Samisk høgskole er i gang med på å vedta hvilke fordypningsfag (undervisningsfag) høgskolen skal tilby studenter ved de nye grunnskolelærerutdanningene. Dette er del av arbeidet med revidering av langtidsplanen for studiene for øvrig, og rekrutteringsplan for undervisnings- og forskerstillinger.

Samisk høgskole arbeider for å øke andelen heltidsstudenter. Et viktig ledd i denne strategien Samisk høgskole arbeider målrettet med å øke rekrutteringen til lærerutdanningene, da det er et stort behov for allmenn- og førskolelærere med kompetanse i samisk språk, kultur og samfunn. Blant annet deltok Samisk høgskole i 2009 i en rekrutteringskampanje for lærerutdanningene i samarbeid med Sametinget, Fylkesmannen i Finnmark og Høgskolen i Finnmark. Dette arbeidet hadde positiv effekt og høsten 2009 var det stor interesse for lærerutdanningene. Samisk høgskole inngår også i 2010 i samarbeid om rekruttering med de samme aktørene, og søkertallet hittil i 2010 er også positivt.

Et prioritert område er å utvide høgskolens generelle rekrutteringsgrunnlag.

Kompetansehevingskurs i samiske språk er et viktig tiltak innenfor dette området. Et av tiltakene for å forbedre rekrutteringsgrunnlaget er at Samisk høgskole 2009, med finansiering fra Sametinget i Norge, har startet opp et 5-årig voksenopplæringsprogram i samisk i de ulike samiske språkområdene i Norge. Det er påbegynt et samarbeid med språksentrene, og det er allerede holdt flere studiepoenggivende begynerkurs i nordsamisk gjennom dette samarbeidet.

Med flyttingen til det nye vitenskapsbygget, Diehtosiida, høsten 2009 kan Samisk høgskole nå tilby et meget godt læringsmiljø.

Samisk spesialpedagogisk støtte (SEAD) er opprettet som en fagenhet ved Samisk høgskole i 2000 etter avtale inngått mellom høgskolen og Statlig pedagogisk støttesystem (nå Statped under Utdanningsdirektoratet). Samisk pedagogisk støtte (SEAD) har en sentral plass i Samisk høgskoles faglige utvikling. SEAD inngikk som et tyngdepunkt ved Nordnorsk spesialpedagogisk nettverk da det ble opprettet (2002). Fra 1. januar 2004 og inntil videre er SEAD organisert som en egen enhet i Statped innenfor den inngåtte avtalen med

landsdekkende funksjoner. SEAD inngår som enhet i det faglige samarbeid i Statped Nord-Norge.

Samisk høgskole/SEAD får tildelt årlig oppdragsbrev og økonomisk ramme fra direktoratet. SEAD rapporterer til Utdanningsdirektoratet om faglig aktivitet og ressursbruk i henhold til oppdragsbrev. For øvrig rapporterer SEAD tjenestevei til høgskolens styre og direktør.

Senter for samisk opplæring, Lohkanguovddáš, ble igangsatt som et prosjekt våren 2007 og er underlagt Samisk høgskole. Senteret ble formelt etablert i 2010 i og med at det ble gitt en bevilgning over statsbudsjettet og fra Sametinget. Senter for samisk i opplæringen arbeider på bred basis for å fremme bruk av muntlig og skriftlig samisk. Dette innbefatter å styrke og fremme bruk av muntlig samisk i opplæringssystemet, kunnskap om flerspråklighet og språkrevitalisering, og å formidle kunnskap om lesing og skriving. Det arbeides også med forsknings- og utviklingsarbeid knyttet til disse fagområdene.

2.2 Studier

Samisk høgskole har utviklet en kursrekke for å gi ikke-samisktalende mulighet til å bygge opp språkkompetanse slik at de kan følge undervisningen ved høgskolens ordinære studier. Denne kursrekken består av:

- Begynnerkurs 1, som gir 10 studiepoeng
- Begynnerkurs 2, som gir 20 studiepoeng
- Samisk semesteremne, som gir 30 studiepoeng

Studentene kan følge de av modulene som er nødvendige i forhold til deres kunnskapsnivå i samisk. Det legges opp til at det skal være mulig å gjennomføre hele kursrekken i løpet av et studieår, to semestre. Begynnerkurs 1 og 2 arrangeres i høstsemesteret og samisk semesteremne i vårsemesteret. Etter fullført eksamen i samisk semesteremne er studentene kvalifisert til å begynne på ordinære studier ved Samisk høgskole, både på profesjonsutdanninger og i enkeltemner.

Samisk høgskole har utviklet en rekke studietilbud spesielt tilpasset samiskspråklige studenter. Høgskolen tilbyr tre profesjonsutdanninger: samisk lærerutdanning, samisk førskolelærerutdanning og samisk journalistutdanning. I tillegg tilbyr høgskolen flere bachelor-utdanninger: reindriftsfag, duodji, samisk språk og litteratur. Samisk språk og litteratur tilbys også på masternivå. Flere masterprogrammer er under utvikling: reindriftsfag,

duodji og kunst, urfolkskunnskap og urfolksjournalistikk. Det planlegges doktorgradsprogram i samisk språk og litteratur.

Samisk høgskole har mange enkeltemner med samisk og urfolksperspektiv som kan tas som et ledd i lærerutdanningen eller som videreutdanning for lærere. De kan også tas som etterutdanning eller som en del av andre utdanninger.

2.3 Internasjonalt samarbeid

Samisk høgskole prioriterer å samarbeide med institusjoner og urfolk i nordområdene. Gjennom samarbeidet i University of the Arctic deltar Samisk høgskole i programmer og nettverk som muliggjør forskermobilitet og utveksling av fagansatte og studenter. I 2009 har høgskolen hatt kortere utvekslinger av fagansatte innen duodjifagene med Arctic State Institute of Art and Culture i Yakutsk, Russland.

Samisk høgskole overtok i desember 2009 ledervervet og hovedkontoret for World Indigenous Nations Higher Education Consortium. Ved WINHECs hovedkontor har en nå både leder og rådgiver, og dette finansieres av Kunnskapsdepartementet. Lokaliseringen av hovedkontoret til Samisk høgskole gir svært gode muligheter for en økt satsning på samarbeid med både WINHEC og andre medlemsinstitusjoner.

En stor del av studentmassen kommer fra nordiske land, og fra russisk side av Sápmi. Høgskolen vil styrke utvekslingen av studenter gjennom utvekslingsprogrammer.

Samisk høgskole tilbyr jevnlig noen få engelskspråklige studietilbud, avhengig av kapasitet og rekrutteringsgrunnlag.

2.3 *Antall kandidater*

Antall kandidater ved Samisk høgskole 1989-2009 (Kilde: Sámi allaskuvlla ávvugirji:

“*Sámi oahpahus-Sámi dutkan-Sámi ásahus. Sámi allaskuvla 20 jagi.*“)

KANDIDATER / KANDIDÁHTAT		
Utdanning / Oahppu	Antall kandidater / Kandidáhttalohku	Merknader / Mearkkašumit
Samisk lærerutdanning / Sámi dábálašoahpaheaddjeoahppu	147	
Samisk førskolelærerutdanning / Sámi ovdaskuvlaoahpaheaddjeoahppu	72	
Samisk journalistutdanning / Sámi journalistaoahppu	26	
Samisk forkurs 1 / Sámeigiela álgokursa 1	116	
Samisk forkurs 2 / Sámeigiela álgokursa 2	87	
Samisk semesteremne / Sámeigiela lohkanbadjeoahppu	301	
Samisk for administrativt ansatte / Sámeigiella hálddahusbargiide	35	Utdanningen kunne være del av tidligere grunnfag / Oahppu sáhtii leat oassin ovddeš vuodđofágas
Samisk 1 / Sámeigiella 1	258	Del av tidligerer grunnfag eller nåværende bachelorgrad / Oassin ovddeš vuodđofágas dahje dálá Bachelorgrádas
Samisk 2 / Sámeigiella 2	206	Del av tidligerer grunnfag eller nåværende bachelorgrad / Oassin ovddeš vuodđofágas dahje dálá Bachelorgrádas
Samisk 3 / Sámeigiella 3	64	Tidligere mellomfag, del av nåværende bachelorgrad / Ovddeš gaskafágasáhus, oassin dálá Bachelorgrádas
Duodji	130	Kandidater som gjennomførte eksamen på bachelornivå / Kandidáhtat geat leat čađahan eksámena bachelorgrádadási kurssain
Duodji	3	Hovedfag / Váldofága

3 Samisk utdanning og forskning ved Universitetet i Tromsø

3.1 Generelt

Universitetet i Tromsø har siden etableringen i 1972 hatt som overordnet mål å legge forholdene til rette for utdanning og forskning både for det norske og det samiske samfunn. Siden etableringen har Universitetet i Tromsø tilbudt studier i samisk språk på alle nivåer til og med ph.d.-nivå. Fra og med 2003 har universitetet tilbudt samisk språk til studenter som ikke har samisk som morsmål. I tillegg til det ordinære fagtilbudet har UiT et eget språksenter for samisk språkteknologi. Senteret arbeider med datamaskinell analyse av samisk språk, og har som oppgave både å gi bedre grunnlagsdata for samisk språkforskning, og å skape forutsetninger for at de samiske språkene skal kunne fungere som administrasjonsspråk i et moderne samfunn.

I tillegg til samisk språk har Universitetet i Tromsø en rekke andre studie- og forskningsemner som på ulike måter tematiserer urfolkstema/samiske tema. Universitetet besitter bred kompetanse. Det gjelder i forhold til både samfunnsvitenskap, humaniora, jus, realfagene og medisin. Senter for samiske studier ble opprettet i 1990 med den overordnede målsetting å fremme undervisning og forskning om samiske forhold ved Universitetet i Tromsø. Senteret har blant annet til oppgave å samordne universitetets virksomhet på området, stimulere til samarbeid på tvers av faggrenser og styrke rekrutteringen til samisk forskning. Det har også som oppgave å gi informasjon og fremme kontakt nasjonalt og internasjonalt om samiske forhold. På sikt foreligger planer om å gjøre Senter for samiske studier til et senter for urfolksforskning generelt.

Samisk og urfolksrelatert forskning og utdanning er et av universitetets uttalte satsningsområder. I sine gjeldende strategier understrekes behovet for ny kunnskap i ulike disipliner om samiske/urfolksspørsmål, og gjennom egen satsning på feltet har man styrket forskningsaktiviteten ved universitetet.

Universitetet har nasjonalt ansvar på feltet samisk forskning, som ifølge St. meld. nr. 34 (2001-2002) opprettholdes. Man viser til at forskningsmiljøet ved universitetet utgjør et nasjonalt, og innenfor enkelte områder internasjonalt, tyngdepunkt innen studier av samiske spørsmål og urfolks- og minoritetsspørsmål.

3.2 Lærerutdanning

Universitetet i Tromsø tilbyr fra høsten 2010 integrert lektorutdanning (8.-13. klassetrinn) med de ulike språkfagene ved universitetet som fordypningsfag. I praksis betyr det at studentene i lektorutdanningen kan velge å følge det ordinære språkfagstilbudet som undervises på fakultetet (russisk, finnesk, tysk, samisk m.fl.). Fagene har tilpasset undervisningssyklusen til løpet i lærerutdanningen og tilføyd et fagdidaktisk emne på masternivå.

I samisk som morsmål vil lærerstudentene få tilbud om 80 studiepoeng fordypning samisk språk og litteratur. Med studieretning samisk som morsmål tar de i tillegg en master med fagdidaktisk vinkling. Eventuelt kan disse studentene velge å ha samisk som morsmål som fag 2, hvilket innebærer 60 studiepoeng samisk språk/litteratur.

Samisk som fremmedspråk kan studentene per i dag bare velge som fag 2, fordi vi på nåværende tidspunkt ikke har et mastertilbud i faget. Det vil si at studenten får 60 studiepoeng i samisk grammatikk og praktisk språkbruk.

UiTs lærerutdanninger vil fra høsten 2010 være:

Master i lærerutdanning 1.–7. trinn (5 år)

Master i lærerutdanning 5.–10. trinn (5 år)

”Lektorutdanning” 8.–13. trinn (5 år)

Disiplinmaster med PPU 8.–13. trinn (6 år)

3.3 Samisk språk

3.3.1 Samisk som fremmedspråk

Studieretningen Samisk som fremmedspråk tilbys kun annethvert år på 1000- og 2000-nivå. Det vil bli tilbudt studier i samisk som fremmedspråk på 1000-nivå våren og høsten 2009 og 2011, og studier på 2000-nivå våren 2010 og 2012.

Studieretningen har et fordypningskrav på 90 studiepoeng og består av følgende komponenter:

- 60 studiepoeng SAM-1000-emner (obligatoriske)

- 30 studiepoeng SAM-2000-emner (obligatoriske)

Alle emner er obligatoriske og fordeler seg på vår- og høstsemester som vist i tabellen nedenfor.

Veiledende progresjon i studiet:

Det første semesteret tar du ex.phil. (FIL-0700) og ex.fac (EXF-0720).

Andre og tredje semester følger det første året (60 studiepoeng på 1000-nivå) med samisk. Alle emnene på 1000-nivå er obligatoriske (se tabellen nedenfor).

Etter at studentene er ferdig med 1000-emnene, kan de selv velge hvilket semester du skal ta fordypningsemnene (2000-nivå), men i og med at det ikke tilbys 2000-nivå hver vår er det viktig at studentene tar fordypningen et semester det tilbys undervisning i dette.

Det tilbys to SAM-2000-emner, ett i litteratur/kultur og ett i språk. Alle emnene på 2000-nivå er obligatoriske (se tabellen nedenfor).

Det er hovedvekt på språklige emner.

Følgende emner har faglig overlapp med gamle emner og kan derfor ikke kombineres:

- SAM-0010 Samisk nybegynnerkurs I (20 studiepoeng) = SAM-1031 Nordsamisk som fremmedspråk: Praktisk nordsamisk I (20 studiepoeng)
- SAM-0020 Samisk nybegynnerkurs II (10 studiepoeng) = SAM-1030 Nordsamisk som fremmedspråk: Innføring i nordsamisk grammatikk I (10 studiepoeng)
- SAM-0100 Videregående emne i samisk (20 studiepoeng) = SAM-1033 Nordsamisk som fremmedspråk: Nordsamisk grammatikk II (20 studiepoeng)

Oppbygging av studiet

Semester	10 studiepoeng	10 studiepoeng	10 studiepoeng
1.semester (høst)	FIL-0700 Examen philosophicum, Tromsøvarianten	EXF-0720 Examen facultatum for humanistiske fag	
2.semester (vår)	SAM-1030 Nordsamisk som fremmedspråk: Innføring i nordsamisk grammatikk	SAM-1031 Nordsamisk som fremmedspråk: Praktisk nordsamisk I	
3.semester (høst)	SAM-1032 Nordsamisk som fremmedspråk: Praktisk nordsamisk II	SAM-1033 Nordsamisk som fremmedspråk: Nordsamisk grammatikk II	

Semester	10 studiepoeng	10 studiepoeng	10 studiepoeng
4.semester (vår)	SAM-2130 Nordsamisk som fremmedspråk: Nordsamisk litteratur/kulturkunnskap SAM-2030 Nordsamisk som fremmedspråk: Nordsamisk grammatikk III		
5.semester (høst)	Valgfritt emne	Valgfritt emne	Valgfritt emne
6.semester (vår)	Valgfritt emne	Valgfritt emne	Valgfritt emne

Undervisnings- og eksamensspråk: Nordsamisk og norsk.

3.3.2 Samisk som morsmål

Studieretningen i samisk har et fordypningskrav på 90 studiepoeng og består av følgende komponenter:

- 60 studiepoeng SAM-1000-emner (obligatoriske)
- 30 studiepoeng SAM-2000-emner (obligatoriske)

Vær oppmerksom på at samiskstudier på 1000-nivå har oppstart i vårsemesteret annethvert år. Ta kontakt med fakultetet for nærmere informasjon.

Veiledende progresjon i studiet fra og med høsten 2009:

Det første semesteret tar du ex.phil. (FIL-0700) og ex.fac (EXF-0720). I andre og tredje semester følger det første året (60 studiepoeng på 1000-nivå) på samisk. Alle emnene på 1000-nivå er obligatoriske.

Fjerde semester følger fordypningen i samisk (30sp):

- SAM-2015 Samisk språkvitenskap: Morfosyntaks og syntaks
- SAM-2110 Samisk litteraturvitenskap: Urfolkslitteratur
- SAM-2016 Samisk språkvitenskap: Skrivekurs

Femte og sjette semester består av valgfrie emner (30 studiepoeng).

Emnetilbudet er under revisjon og kan bli endret i forhold til det som fremgår av tabellen under. Se emnekatalogen for informasjon om hvilke emner som tilbys det gjeldende semester.

Oppbygging av studiet

Semester	10 studiepoeng	10 studiepoeng	10 studiepoeng
1. sem (høst)	FIL-0700 Examen philosophicum, Tromsøvarianten	EXF-0720 Examen facultatum for humanistiske fag	
2. sem (vår)	SAM-1010 Samisk språkvitenskap: Introduksjon til samisk lingvistikk	SAM-1110 Samisk litteraturvitenskap: Eldre samisk diktning i et kulturhistorisk perspektiv	SAM-1012 Samisk språkvitenskap: Språk i samfunnet og tospråklighet
3. sem (høst)	SAM-1011 Samisk språkhistorie og dialektologi	SAM-1112 Samisk litteraturvitenskap: Moderne samisk diktning	SAM-1113 Stilistikk og skrivning av faglige tekster
4. sem (vår)	SAM-2015 Samisk språkvitenskap: Morfosyntaks og syntaks	SAM-2110 Samisk litteraturvitenskap: Urfolkslitteratur	SAM-2016 Samisk språkvitenskap: Skrivekurs
5. sem (høst)	Valgfrie emner eller utenlandsopphold		
6. sem (vår)	Valgfrie emner eller utenlandsopphold		

Undervisnings- og eksamensspråk

Nordsamisk

3.4 Samisk kulturkunnskap

Samisk kulturkunnskap (SVF-6001) er et flerfaglig tilbud som gis i regi av Senter for samiske studier, og Fakultetet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning. Studiet involverer både arkeologi, historie, sosialantropologi og samisk etnografi.

Studiets innhold

Studiet gir en grunnleggende innføring i samisk kultur og samfunn i fortid og nåtid. Ved hjelp av samfunnsfaglige perspektiver gis en helhetlig forståelse av samisk kultur. Historiske, arkeologiske og sosialantropologiske tilnæringsmåter legges til grunn for diskusjoner omkring samisk samfunns- og kulturutvikling i et langtidsperspektiv. Dermed belyses kulturell variasjon i de samiske samfunn, samenes relasjoner til nabofolk, og koplingen til øvrig urfolkstematikk. Studiets fem tematiske bolker er:

a) Forskningshistorie.

b) Sosial organisering, økonomi og bosetting.

c) Religion og kosmologi.

d) Rettighetsproblematikk og urfolksspørsmål.

e) Etnisitet og identitet.

Samisk kulturkunnskap gir 30 studiepoeng og går over to semester med fem helgesamlinger. Studiets målgruppe er alle som kommer i berøring med samiske spørsmål. Tilbudet er særlig relevant for lærere, helsearbeidere, journalister og offentlige ansatte som arbeider med samiske spørsmål og flerkulturelle kontekster. Samisk kulturkunnskap er også aktuell som del av en lærerutdanning da alle studentene i den nasjonale grunnskolelærerutdanningen skal ha kunnskaper om samene som urfolk.

4 Universitetet i Nordland

4.1 Generelt

Ved Universitetet i Nordland kan man vise til flere ulike samisk forsknings- og utdanningsaktiviteter knyttet til det lulesamiske området. Flere av studiene har samisk kultur som tema i ulike emner innenfor profesjonsutdanningene.

Universitetet i Nordland startet det første studietilbudet som var spesielt beregnet for den lulesamiske befolkningen på begynnelsen av 1980-tallet. I dag har Høgskolen utviklet fagplaner for lulesamisk språk 1 og 2 på 30 studiepoeng hver, samfunnsfag 1 med vekt på lulesamisk kultur og historie, og duodje 1. Ved fakultet for Samfunnsvitenskap kan man studere på masternivå i historie. Et av fire tema er ”*Samisk historie inntil 1900 – med vekt på Nordland*”. Her er det relasjonelle vektlagt, det vil si forholdet mellom det samiske og det norske. Den teoretiske forankringen er knyttet opp mot problematikk innen etnisitet. Samtidig er den historiske kompleksiteten i det samiske Nordland et viktig punkt. Kurset *Northern Scandinavian Politics and Society* (30 studiepoeng) gir innsikt i nordiske samfunnsforhold med spesiell vekt bl.a. på situasjonen for den samiske del av befolkningen.

Universitetet i Nordland har i samarbeid med Samisk Høgskole utviklet et basiskurs i flerkulturell forståelse og samisk kulturkunnskap som fra høsten 2000/2001 skulle inngå i alle profesjonsutdanningene. I dag er dette basiskurset integrert i den obligatoriske delen av lærerutdanningene.

4.2 Lulesamisk språk og kultur

4.2.1 Lulesamisk språktilbud

Lulesamisk 1 og 2 tilbys annet hvert år som grunnstudium eller videreutdanning.

Lulesamisk innføringskurs utvikles og tilbys som et nettbasert studium (gir grunnlag for opptak på Lulesamisk 1)

Lulesamisk 3 (bacheloremne) bør utvikles og tilbys etter behov, i samarbeid med Universitetet i Tromsø eller Samisk høgskole.

4.2.2 Annet kurstilbud og utviklingsarbeid

Samisk kulturkunnskap/samfunnskunnskap med vekt på samene i Nordland bør tilbys hvert 3.–4. år, slik at studenter i lærerutdanningene har mulighet til å ta kurset som valgfag.

Kurs i duodji og joikekurs bør vurderes (ny)utviklet og tilbys med jevne mellomrom.

Utdanninger på oppdrag for Kunnskapsdepartementet: Etterutdanningstilbud for skoleverket, institusjoner og andre høgskoler.

Møter, seminarer og konferanser for å bygge kontakt med de lulesamiske miljøene.

Deltakelse i samarbeidstiltak og nasjonale utviklingsprosjekter

Forsknings- og utviklingsarbeid tilknyttet lulesamisk språk og kultur i samarbeid med Árran lulesamisk senter.

4.4 Avlagte eksamener

Avlagte eksamener i perioden 1985-2009 ved Universitetet i Nordland

Fag	Antall eksamener
Lulesamisk språk, kultur og historie (5vektall)	20
Lulesamisk språk 1 (10 vektall)	50
Lulesamisk språk 2 (10 vektall)	18
Samfunnsfag 1 (10 vektall)	23
Duodje 1 (10 vektall)	30
Samisk litteratur (10 studiepoeng)	14

5 Høgskolen i Nord-Trøndelag

5.1 Generelt

Høgskolen i Nord-Trøndelag har et særskilt ansvar for sørsamisk språk og kultur innenfor lærerutdanning. Ansvaret ble i 1987 formelt lagt til daværende Levanger lærerhøgskole. Høgskolen i Nord-Trøndelag gir samlingsbaserte og fjernundervisning i sørsamisk. HiNT har utviklet kurs for de som trenger forkurs i sørsamisk som kvalifiserer til å studere sørsamisk 1 og 2 som gir 30 studiepoeng hver. Det kan inngå som videreutdanning eller bachelorutdanning. HiNT har også delstudium i Joik – 15 studiepoeng, som inngår i faglærerutdanning i musikk, andre kan også søke. Studietilbudene har vært gitt både i Levanger og desentralisert til Snåsa, Røros og Hattfjeldal. Stjørdal har også blitt benyttet som studiested.

HiNT gir innføring om samiske forhold i allmennlærer- og førskolelærerutdanningen. Det videreføres i ny grunnskolelærerutdanning. Det tilbys også etterutdanningskurs til skoleverket.

Den sørsamiske befolkningen er spredt over et meget stort område. Sørsamene ønsker gode studietilbud innenfor sitt geografiske område. Med spredt bosetning må det aksepteres at det ikke kan kreves mange studenter på hvert studietilbud.

Det er ønske om studietilbud og etterutdanning innenfor flere fagområder. HiNT ønsker å bidra til at slike tilbud kan bli gitt innenfor det sørsamiske området, både i egen regi og i samarbeid med andre høgskoler og universitet.

HiNT har utarbeidet en strategisk plan med tilhørende handlingsplan for året 2010. den forutsetter en mer synlig utadrettet aktivitet og forutsigbare studietilbud. Det forutsetter bedre informasjon på internett og bedre samarbeid og nettverksbygging med sørsamiske institusjoner og miljøer. En forutsetning er en bedre og mer forutsigbar økonomi som tillater bedre bemanning og trygghet for å tilby studietilbud til små studentgrupper. Økonomien må gi grunnlag for en basisaktivitet innen FoU som igjen gir muligheter til få fram søknader på ytterligere FoU-prosjekter. En god bemanning vil også gi bedre grunnlag for samarbeid med andre høgskoler og universiteter og offentlige instanser.

Ut fra de oppgaver vi har med sørsamisk innen skole og lærerutdanning vil vi også satse på et godt samarbeid med Samisk høgskole, Universitetet i Nordland, Universitetet i Tromsø og andre om å løse de oppgavene.

5.2 Sørsamisk språk og kultur

5.2.1 Sørsamisk språktilbud

Sørsamisk 1 eller 2 tilbys skiftesvis hvert år som grunnstudium eller videreutdanning.

Sørsamisk forkurs hvert år skiftende steder. (Grunnlag for opptak til Sørsamisk 1.)

Sørsamisk 3 (bacheloremne) ønsker HiNT å tilby hvert 3 - 4. år i samarbeid med UiTø eller SH. (Master sørsamisk språk, bør tilby teoriemner i samarbeid med UiTø eller SH.)

5.2.2 Annet kurstilbud og utviklingsarbeid

Disse studiene bør tilbys relativt fast, gjerne i samarbeid med andre:

Samisk kulturkunnskap/samfunnskunnskap hvert 3-4. år.

Joikestudium 15 studiepoeng hvert år.

Duodji 15 -30 studiepoeng hvert 3-4. år.

Utdanninger på oppdrag for Kunnskapsløftet:

Kurs for skoleverket, institusjoner og andre utdanninger og høgskoler.

Ellers:

Sammen med Fylkesmannen deltar HiNT i utviklingsarbeid for barnehager med samiske barn. Dette bør bygges videre ut og inkludere etter- og videreutdanningstilbud.

Møter, seminarer og konferanser for å bygge kontakt med de sørsamiske miljøene.

Deltakelse i samarbeidstiltak og nasjonale utviklingsprosjekter

Det arbeides for å få til forskning tilknyttet sørsamisk undervisning og kultur, 1-2. prosjekter.

5.4 Avlagte eksamener

Tabell: Avlagte eksamener i perioden 1983-2010 ved HiNT

Fag	Antall eksamener 1983-2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Sum
Sørsamisk språk 1 (10 vektall)	40		9	6		5	4	4			68
Sørsamisk språk 2 (10 vektall)	7					9			6		22
Samfunnsfag med hovedvekt på samiske forhold (10 vektall)	27										27
Joik 15 + 15 studiepoeng							15			10	25

Et forkurs i sørsamisk som ble gjennomført i 2010, hadde 20 deltakere.

6 Andre høgskoler

6.1 Høgskolen i Finnmark

Høgskolen i Finnmark ble etablert i 1994 ved fusjon av Finnmark sykepleierhøgskole, Finnmark distriktshøgskole og Alta lærerhøgskole.

Høgskolen i Finnmark med sin sentrale plassering i Finnmarks utdanningsbilde har også et ansvar for høyere utdanning for den samiske befolkningen. Dette innebærer relevante utdanningstilbud til moderne samiske samfunn og utdanningssøkere.

Studier ved Høgskolen i Finnmark

I dag har Høgskolen i Finnmark en rekke studietilbud der samisk kultur, historie og samfunnsliv inngår som en integrert del. Det gjelder både innen profesjonsutdanninger som lærerutdanning og ulike sosial- og helsefagutdanninger, og innen utdanninger som reiseliv, friluftsliv og natur- og ressursforvaltning.

Masterstudiet i spesialpedagogikk og tilpasset opplæring

Formålet med studiet er å gi en yrkesrettet og forskningsbasert utdanning som kvalifiserer for å differensiere og tilpasse opplæring for elever med forskjellige forutsetninger og bakgrunn – i dette inngår også det flerkulturelle møtet i opplæringen.

Studiet er delt inn i seks emner hvorav ett av emnene er lagt til Samisk høgskole, som også har ansvaret for det. Emne 4: *Elevforutsetninger og tilpasset opplæring* tar sikte på å styrke studentenes kompetanse når det gjelder tilpasset opplæring rådgivning, innovasjon og tiltak med tanke på elever med ulike etniske, kulturelle, språklige og andre individuelle forutsetninger. Sentralt står diskusjoner om hvordan ulike forutsetninger gir ulike vilkår for læring. Studieemnet baserer seg på forskningsbasert spesialpedagogisk og tospråklighetspedagogisk kunnskap og kompetanse.

Samiske språkstudier og ressursbehov

HiF vil kunne ha grunnkurs 1 og 2 med 15 studiepoeng hver som går over to semestre. Studiet vil kunne gå som deltidsstudium (evt. fjernundervisning) med til sammen 8 samlinger på 2,5 dager hver – til sammen ca 200 timer lærerstyrt opplæring. De fysiske samlingene bør gå i

Alta, men det kan vurderes om noen av samlingene kan sendes på lyd/bilde for eksempel til Øst-Finnmark. I tillegg kan noe legges ut på streaming, men det er forholdsvis dyrt. Det kan gjøres av en lærer som ikke er stasjonert i Alta. De øktene som legges ut på streaming, bør ikke overstige 10 min hver, og ha en avgrenset levetid på nett. Det bør kunne være utstrakt bruk av nettbasert kommunikasjon/undervisning.

Undervisningsressurs til dette tilbudet vil være ca. 1650 timer. I tillegg kommer administrative utgifter og praksis. Estimert totalbehov er da ca 1,3 millioner kroner.

Relevant forskning kan tenkes å ligge innenfor eksisterende HiFs fagmiljø. Dette gjelder både innhold og form.

Høgskolen i Finnmark ser et behov for at våre lærerstudenter får et samisk tilbud. Dette vil kunne være et tilbud som vi kan tilby i samarbeid med Samisk høgskole. Vi ser også at det er muligheter for å samarbeide med andre institusjoner som språksenteret *Álta sámi giellaguovddaš* for å tilrettelegge studiepoenggivende samiskkurs.

6.2 Høgskolen i Nesna

Nesna lærerhøgskole ble etablert allerede i 1918. I 1994 gikk institusjonen over til å bli Høgskolen i Nesna. Det er fortsatt lærerutdanninger som er høgskolens hovedområde, selv om høgskolen også tilbyr sykepleieutdanning i Sandnessjøen og studier i informatikk i Mo i Rana. Høgskolen tilbyr også to mastergrader. Høgskolen har per i dag ca. 1000 studenter og 120 tilsatte.

Høgskolen er organisert i 3 avdelinger som ledes av hver sin dekan som har det faglige og administrative ansvar: Avdeling for kultur og samfunn, avdeling for natur- og realfag, og avdeling for pedagogikk og sykepleie.

Høgskolen i Nesna har ingen nasjonale forpliktelser på samme måte som de andre høgskolene og Universitetet i Tromsø. Vi har likevel tatt et ansvar for samisk kultur ved å utvikle et studium i Samisk kulturkunnskap (30 studiepoeng) i samarbeid med Nordland fylkeskommune. Studiet er kjørt en gang med samlinger ved institusjoner som representerer de forskjellige samiske kulturene i Nordland fylke. Tilbudet skal etter planen tas opp igjen når

HiNe får på plass en stipendiatstilling i samisk entreprenørskap. Den som tilsettes i denne stillingen er tiltenkt 25 % undervisningsplikt som i hovedsak skal knyttes til studiet i samisk kulturkunnskap. Høgskolen i Nesna har i en årrekke også samarbeidet med Sameskolen i Tärna, Sameskolen i Hattfjelldal, Sijti Jarnge og Mosjøen videregående om Hattfjelldalskonferansen. Den arrangeres i januar hvert år og tar for seg temaer knyttet til samisk språk, kultur og helse, med hovedfokus på det sørsamiske området. Ellers inngår elementer av samisk kultur i flere av HiNes studietilbud. Her kan nevnes Mat og matkultur (30sp), Helgelandsvertskap (20sp), Saltenvertskap (20sp), Økologisk mat og matproduksjon (10sp) og Entreprenørskap i skole og lokalsamfunn (30sp).

Høgskolen tilbyr studiet Multicultural performance (30 studiepoeng) på engelsk. Studiet henvender seg til studenter fra hele verden, og særlig studenter som ønsker å utforske estetiske uttrykksformer i lys av problemstillinger som internasjonalisering, globalisering, multikulturalisme og migrasjon. Høgskolen tilbyr også studiet Flerkulturell forståelse (30 studiepoeng).

Studier ved Høgskolen i Nesna

Høgskolen i Nesna tilbyr profesjonsutdanninger som grunnskolelærerutdanning, førskolelærerutdanning og sykepleierutdanning. Høgskolens primære oppgaver er å dekke behovene i helgelandsregionen, men høgskolen har samtidig lagt vekt på å tilby fleksible samlingsbaserte og også desentraliserte tilbud. Høgskolen i Nesna samarbeider med de andre institusjonene i Nord-Norge om å utvikle de nye lærerutdanningene.

Master i musikkvitenskap

Masterutdanning i musikkvitenskap bygger på kombinasjonen av teoretisk refleksjon og praktisk arbeid med det musikalske materialet. Studiet har et etnomusikologisk perspektiv i et globalt samtidsperspektiv. Det legges særlig vekt på muntlig overleverte musikkformer i Nord-Norge og Nordkalotten forøvrig. Mari Boine er for tiden ansatt som professor 2 ved høgskolen.

Nasjonal rekrutteringsstrategi for samisk høyere utdanning

Høgskolen tilbyr også studiet Musikk og identitet på Nordkalotten (nettbasert 15 studiepoeng), og Nordnorsk folkemusikk og samisk musikk (7,5 studiepoeng). Målgruppene for disse studiene er ansatte i skoleverket og kulturskoler.

Høgskolen i Nesna samarbeider om fag og fagutvikling av musikkstudiene med Høgskolen i Nord-Trøndelag.

Utgitt av:
Kunnskapsdepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer fra:

Departementenes servicesenter

Internett: www.publikasjoner.dep.no

E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no

Telefon: 22 24 20 00

Publikasjonskode: F-4264

Trykk: Departementenes servicesenter 03/11 - 50